

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA

BAKALÁŘSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Japonští mniši-válečníci

Japanese warrior monks

OLMOUC 2016

Vítězslav VYLÍČIL

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra asijských studií

BAKALÁŘSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Japonští mniši-válečníci

Japanese warrior monks

Studijní program: Japonská filologie

Vedoucí práce: Mgr. Dita Nymburská, Ph.D.

Autor: Vítězslav Vylíčil

Olomouc 2016

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra asijských studií

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: „Japonští mniši-válečníci“ vypracoval samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce a uvedl jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne.

Podpis

Děkuji vedoucí práce Mgr. Ditě Nymburské, Ph.D. za cenné rady a čas věnovaný mé práci.

Obsah

Ediční poznámka	6
Úvod	7
1. Vzestup politické moci klášterů	10
1.1 Přijetí buddhismu v Japonsku a vývoj klášterů v období Asuka a Nara	10
1.2 Vývoj klášterů v období Heian.....	14
1.3 Přeměna klášterů na klášterní komplexy.....	17
2. Výzbroj, trénink a bojová strategie mnichů-válečníků	20
2.1 Výzbroj mnichů sóhei.....	20
2.2 Bojová strategie.....	22
2.2.1 Ochranné prvky klášterů narských a heianských škol	22
3. Spory uvnitř a vně tradičních škol	24
4. Protesty góso	31
5. Role klášterů ve válce Genpei a během kamakurského šógunátu.....	34
5.1 Role ozbrojených mnichů ve válce Genpei	34
5.2 Legendární mnich Benkei.....	38
5.3 Kláštery v období Kamakura.....	40
5.4 Mnišská vojska v období Kamakura.....	40
6. Konflikt klášterů se šógunátem Ašikaga	42
6.1 Kláštery v období Muromači	45
7. Vzestup uskupení Ikkó ikki.....	46
7.1 Rennjo a šíření víry Pravé školy Čisté země	47
7.2 Militarizace Ikkó ikki	49
7.3 Výzbroj a bojová strategie bojovníků z uskupení Ikkó.....	51
7.4 Opevněné kláštery uskupení Ikkó.....	52
8. Tažení Ody Nobunagy proti klášterům	55
8.1 Útok na horu Hiei	55
8.2 Tažení proti Nagašimě (1571–1574).....	57
8.3 Obléhání Išijamy Hongandži (1570–1580)	58
9. Závěr.....	59
Anotace	60
Abstract in English	61
Seznam použité literatury	62

Ediční poznámka

V této práci je pro přepis japonských, čínských a korejských jmen a výrazů použita česká transkripce, pouze v případě citování cizojazyčných zdrojů je ponechána transkripce původní. Nekoncové slabiky víceslabičného japonského výrazu, které jsou zakončeny písmenem *n*, jsou přepsány beze změny, přestože se výslovnost v těchto případech písmeno *n* vyslovuje jako *m* (např. válka *Genpei*, *nenbucu*). Japonská jména jsou uváděna v japonském pořadí, tedy nejprve příjmení a poté jméno osobní. Jména zapsaná ve starším formátu, ve kterých je použita partikule *no*, jsou ponechána v tomto tvaru. Pokud je za jménem uveden letopočet, v případě císařů a šógunů se jedná o období vlády nebo působení ve funkci, v ostatních případech se jedná o období života, pokud není uvedeno jinak. Cizojazyčné výrazy a citace jsou přeloženy autorem této práce. Kurzíva je použita pro zvýraznění výrazů a při prvním výskytu japonských výrazů. Pro poznámky pod čarou je použito bezpatkové písmo.

Úvod

Náboženství a násilí se mohou na první pohled jevit jako dva neslučitelné pojmy. Avšak u většiny náboženství najdeme i militantní následovníky a některá náboženská uskupení se alespoň částečně podílela na válkách a ozbrojených konfliktech. Jako příklad z historie můžeme uvést křižácké výpravy nebo islámský džihád. V kontextu českých dějin bychom mohli uvést například husitské války. Náboženstvím motivované násilí není jen věcí minulosti, patří totiž i mezi jedny z nejpálčivějších problémů, kterým současná společnost čelí. Je velmi náročné rozlišit, zda jsou ozbrojené konflikty náboženstvím motivovány, nebo jestli je víra pouhou zástěrkou a skutečným motivem jsou politické nebo ekonomické zájmy. Nabízí se otázka, proč náboženské konflikty tak upoutávají naši pozornost. Je snad válka vedená z politických důvodů snáze obhajitelná než válka, která je motivována náboženstvím? Jedním z důvodů našeho zájmu o války vedených ve jménu víry může být rozpor násilí a nauky konkrétního náboženství, které oslavuje mír a k násilí se staví negativně. Posvátné knihy a kázání duchovních vůdců nejpopulárnějších světových náboženství nabádají k míru a toleranci a také odsuzují vraždy, násilí a nenávisť. Právě buddhismus je často spojován s mírem a tolerancí, ale i jeho dlouhá historie není úplně bez poskvrny. Jak se dovíme později, ani následovníci buddhismu se nevyhnuli účasti na ozbrojených konfliktech.

V této práci se budu zabývat především japonskými následovníky buddhismu, kteří se zbraní v ruce prosazovali zájmy svého kláštera. Mezi tyto následovníky v období japonského středověku patřili také mniši-válečníci, pro které existuje označení *sóhei*. Nejprve je třeba si ujasnit, koho budeme tímto termínem označovat. Pokud bychom znaky 僧 (só) a 兵 (hei) vyhledali ve slovníku, zjistili bychom, že první znak nese význam *mniich* nebo *kněz* a druhý znak má význam *válečník* nebo *voják*, termín *sóhei* tedy označuje mnichy-válečníky, kteří se na rozdíl od mnichů-učenců primárně nevěnovali studiu, ale především bojovému výcviku. Abychom se nedopouštěli nepřesností, je nutné rozlišovat mezi mnichy *sóhei* a mnichy, kteří někdy během svého života drželi v ruce zbraň, a díky tomu byli zaznamenáni v tehdejších kronikách a denících. Ve své práci budu termín *sóhei* používat pro mnichy nebo laické následovníky, kteří měli bojový výcvik a jejichž hlavní činností byla ochrana majetku a zájmů kláštera. Ostatní mnichy a chrámové služebníky, kteří se ozbrojovali jen při výjimečných příležitostech, budu ve své práci označovat jako *ozbrojené mnichy*. Ozbrojené síly, které si kláštery udržovaly a do kterých patřili *sóheiové*,

ozbrojení mniši, róninové,¹ žoldáci nebo jiní ozbrojenci, budu obecně označovat jako *mnišské ozbrojené síly* nebo *mnišské armády*.

¹ Samurajové bez pána

Adolphson ve své knize zmiňuje výklad profesora Kurody, že ačkoli historikové termín sóhei běžně používají k označování všech ozbrojených mnichů a mnichů-válečníků, tento termín se objevil až v roce 1715, kdy ho poprvé použil konfuciánský učenec Fudži'i Raisai (藤井懶齋, 1628–1709) ve svém díle *Zápisky z Kansai*,² a proto lze tento termín považovat za anachronismus.³ V dobových záznamech se pro označení ozbrojených mnichů a mnichů-válečníků používají termíny *akusó* (悪僧, prostopášný mnich) a *ransó* (乱僧, mnich-rebel).⁴ Pokud bychom tedy jako sóheie označili například všechny mnichy, kteří v hlavním městě protestovali například za zlepšení postavení svého kláštera, dopustili bychom se nepřesnosti. K vytváření nátlaku na vládnoucí elity při těchto protestech nebyly používány zbraně, ale přenosné svatyně a korouhve s posvátnými symboly, které měly evokovat hněv některého z místních božstev. V některých případech byli mniši ozbrojeni nebo byli podpořeni sekulárními ozbrojenci, avšak takové protesty nebyly až tak časté.

V první kapitole stručně uvedu, jak se buddhismus vlastně do Japonska dostal, popíši růst politického vlivu klášterů, abych původ ozbrojených mnichů a mnichů-válečníků zasadil do kontextu japonských dějin. V dalších kapitolách se budu zabývat mnichy-válečníky a jejich rolí a rolí klášterů v jednotlivých obdobích japonských dějin. Především se budu snažit popsat, jak kláštery a jejich ozbrojenci dokázali ovlivnit tok japonských dějin, prozkoumám příčiny vzniku mnichů-válečníků, jejich historický vývoj a význam pro buddhismus a tehdejší japonskou společnost. V předposlední kapitole se budu zabývat uskupením Ikkó a jeho rolí v 16. století a v poslední kapitole popíši tažení Ody Nobunagy proti klášterům.

² Kansai hikki (閑際筆記)

³ ADOLPHSON, M. S. *The gates of power: monks, courtiers, and warriors in premodern Japan*. 2000, s. 62.

⁴ ADOLPHSON, M. S. *The Teeth and Claws of the Buddha: Monastic Warriors and Sōhei in Japanese History*. 2007, s. 26.

1. Vzestup politické moci klášterů

Jednou z důležitých rolí mnichů-válečníků byla ochrana majetku klášterů, a proto považují za důležité popsat, jakým způsobem kláštery majetek získávaly. S tím také souvisí napojení klášterů na ostatní elitní skupiny, které měly politickou moc. Do této skupiny patřil například císař, císařský dvůr, vojenská aristokracie nebo některý z vlivných rodů. V této kapitole se tedy zaměřím na způsob získávání majetku a vývoj politického vlivu několika nejvlivnějších klášterů – Tódaidži,⁵ Hórjúdži,⁶ Ondžódži,⁷ Hókódži,⁸ Enrjakudži,⁹ Kófukudži,¹⁰ Kongóbudži.¹¹

Ačkoli lze v menší míře pozorovat sekulární vliv buddhistických institucí již od počátků buddhismu v Japonsku, v obdobích Asuka (538–710) Nara (710–794) byl tento vliv stále ještě značně omezený. Avšak během devátého století se hlavním buddhistickým školám¹² začalo dařit navazovat vztahy s nejvlivnějšími kjótskými elitami. Tyto školy byly nejprve závislé na přímé dobrovolné podpoře šlechty, ale postupem času se některé větší kláštery stávaly na této podpoře stále méně závislé. Ve dvanáctém století již měly některé kláštery vlastní pozemky, velké zástupy mnichů a laických následovníků a mnoho poboček, které spadaly výlučně pod správu nadřízených klášterů.¹³

1.1 Přijetí buddhismu v Japonsku a vývoj klášterů v období Asuka a Nara

⁵ 東大寺, založen v 8. století v Naře.

⁶ 法隆寺, založen roku 607 v Ikaruze (oblast Nara).

⁷ 園城寺, též Miidera (三井寺), založen roku 672 na úpatí hory Hiei poblíž Kjóta.

⁸ 法興寺, též Asukadera, založen roku 588 v Asuce (oblast Nara).

⁹ 延暦寺, založen roku 788 na hoře Hiei poblíž Kjóta.

¹⁰ 興福寺, založen roku 669 v Naře.

¹¹ 金剛峯寺, založen roku 816 na hoře Kója (součástí dnešní prefektury Wakajama).

¹² Jelikož běžně používaný výraz *sekta* obsahuje negativní konotace, ve své práci budu místo něj používat neutrální výraz *škola*.

¹³ McMULLIN, N. *The Enryaku-ji and the Gion Shrine-Temple Complex in the Mid-Heian Period*. Japanese Journal of Religious Studies. 14. vyd. 1987. Str. 168–169.

Počátky přijímání buddhismu v Japonsku se datují do 6. století. Buddhismus se do Japonska dostal v počínštné formě z korejského království Pekče, se kterým dvůr Jamato¹⁴ udržoval přátelské vztahy. Za oficiální datum příchodu buddhismu do Japonska se považuje rok 538, kdy Songmjong, král korejského státu Pekče, daroval dvoru Jamato sošku buddhy a texty súter. Avšak profesor Macuo uvádí, že buddhismus do Japonska

¹⁴ Jamato je starší název pro oblast dnešní prefektury Nara. V této době se zde nacházel císařský dvůr.

pravděpodobně přicházel neoficiální cestou již dříve.¹⁵ Podle kroniky *Nihon šoki*¹⁶ v roce 584 dostal Soga no Umako (蘇我馬子, 551–626), rodový vůdce mocného rodu Sogů,¹⁷ od království Pekče obraz buddhy, jenž byl později uložen v Hókódži v Naře, který byl pro tento účel postaven. Poté Soga no Umako pověřil Hjep'jona, mnicha z korejského království Kogurjo, aby vyučil tři ženy jako mnišky. Macuo uvádí, že kronika *Nihon šoki* označuje právě tento moment za počátek buddhismu v Japonsku.¹⁸

Buddhismus byl podporován rodem Sogů, což vyvolalo konflikt mezi Sogy a jinými rody. Mezi tyto rody patřily například rody, které měly právo vykonávat šintoistické obřady, a rod Mononobeů. Po porážce rodu Mononobeů Sogové postavili Hókódži a prosadili přijetí buddhismu u dvora, čímž urychlili přijímání čínské kultury.¹⁹ Dále Soga no Umako dosadil na trůn svou neteř Suiko (推古天皇, *Suiko tennó*, 593–628) a jejím regentem byl jmenován princ Šótoku (聖德太子, *Šótoku taiši*, 574–622), který dále podporoval šíření buddhismu. Propojení buddhismu s vládnoucími elitami tedy můžeme pozorovat již v tomto období.

¹⁵ MATSUO K. *A History of Japanese Buddhism*. 2007. Str. 16.

¹⁶ V pořadí druhá nejstarší japonská kronika.

¹⁷ V tomto období byli Sogové dědičnými správci majetku panovníka.

¹⁸ MATSUO K. *A History of Japanese Buddhism*. 2007. Str. 16.

¹⁹ REISCHAUER, E. O. a CRAIG, A. M. *Dějiny Japonska*. 2006. Str. 15.

Jedním z nejstarších elitních klášterů byl Kófukudži, jehož počátky jsou spojeny s rodem Fudžiwarů. Klášter byl založen roku 669 v oblasti dnešního Kjóta jako rodový klášter Fudžiwarů a roku 710 jej Fudžiwara no Fuhito (藤原 不比等, 659–720) nechal přestěhovat do hlavního města Heidžó (dnešní Nara), které bylo založeno ve stejném roce.²⁰ Vazby kláštera na rod Fudžiwarů byly dále posíleny tím, že pod správu kláštera patřila i Kasuga, rodová svatyně Fudžiwarů. Díky těmto vazbám měl klášter zajištěn stálý zdroj příjmů a prestiže.²¹ Úspěchy Kófukudži lze pozorovat u vlivu jeho učení *Hossó* na úřad pro klášterní záležitosti (*sógó*). Byl to státní orgán, který měl dohlížet na všechny školy buddhismu, mnichy a mnišky. Mezi jeho činnosti například patřila registrace a svěcení mnichů nebo určování pravidel pro jednotlivé školy buddhismu.²² Dvorská šlechta dosazovala do úřadu vysoce postavené mnichy podle vlastních preferencí a zastoupení jednotlivých škol se lišilo v závislosti na jejich politické moci. V období Nara byla škola

²⁰ VASILJEVOVÁ, Z. *Dějiny Japonska*. 1986. Str. 87.

²¹ ADOLPHSON, M. S. *The gates of power: monks, courtiers, and warriors in premodern Japan*. 2000. Str. 21.

²² Tamtéž. Str. 24–25.

Hossó oblíbená jak u rodu Fudžiwarů, tak i u císařského dvora, a proto měli mniši z Kófukudži v úřadu pro klášterní záležitosti silné zastoupení. Díky pravomocím, které úřad poskytoval, měli následovníci školy Hossó k dispozici nástroj, kterým mohli vyvíjet nátlak na konkurenční kláštery.²³

Nadšeným podporovatelem buddhismu v období Nara byl císař Šómu (聖武天皇, *Šómu tennó*, 724–749). Za jeho vlády došlo k sérii epidemií neštovic, a tak začal podporovat výstavbu provinčních klášterů, čímž chtěl zajistit ochranu země před dalšími katastrofami. V provincii Jamato se centrálním klášteřem stal Tódaidži, jehož počátky sahají až do roku 728, kdy byl založen jako Kinšósendži.²⁴ Doktrínou tohoto kláštera byla škola Kegon (華嚴宗, *Kegonšú*). V Tódaidži si zřídily pobočky i ostatní vlivné školy buddhismu: Džódžicu (成実宗, *Džóžicušú*), Hossó (法相宗, *Hossóšú*), Kuša (俱舍宗, *Kušašú*), Ricu (律宗, *Riššú*) a Sanron (三論宗, *Sanronšú*). Pro tyto školy existuje souhrnné označení *Šest narských škol* (南東六宗, *nantó rokušú*). Po přestěhování hlavního města z Nary do Kjóta je vliv těchto škol zastíněn kláštery na horách Kója a Hiei. Jedinou školou, která si dokázala svůj vliv udržet i v období Heian (794–1185), byla škola Hossó, učení kláštera Kófukudži.

1.2 Vývoj klášterů v období Heian

²³ ADOLPHSON, M. S. *The gates of power: monks, courtiers, and warriors in premodern Japan*. 2000. Str. 24-25.

²⁴ 金鐘山寺.

Prvním ze dvou klášterů, který zastínil vliv Šesti narských škol, byl Enrjakudži, jehož počátky sahají do období ještě před založením Kjóta. Mnich Saičó (最澄, posmrtným jménem Dengjó daiši, 767–835) byl vyslán na studia do Číny, odkud s sebou roku 805 přinesl učení školy Čchien-tchai, a na základě tohoto učení byla založena škola Tendai (天台宗, *Tendaišú*). Saičó po svém návratu přebudoval svatyni na hoře Hiei na Enrjakudži, který se stal centrem nového náboženského učení.²⁵ Saičó byl taktéž jmenován dvorským mnichem (*naigubu*), čímž se stal jedním z deseti vyvolených mnichů, kteří v císařském paláci prováděli buddhistické obřady a pořádali přednášky o různých sútrách.²⁶ Udělení hodnosti naigubu představovalo oficiální uznání a otevřelo cestu k dalšímu sponzorství ze strany šlechty. Enrjakudži byl nejprve na tomto sponzorství kjótské šlechty závislý a

²⁵ VASILJEVOVÁ, Z. *Dějiny Japonska*. 1986. Str. 104.

²⁶ ADOLPHSON, M. S. *The gates of power: monks, courtiers, and warriors in premodern Japan*. 2000. Str. 21.

šlechta zde měla vliv i v pozdějších letech období Heian, kdy klášter získal určitou míru nezávislosti.

Dalším z nadaných mnichů, který byl poslán na studia do Číny, se stal Kúkai (空海, posmrtným jménem Kóbó daiši, 774–835). Kúkai se vrátil v roce 806 a přivezl s sebou učení Šingon (真言宗, *Šingonšú*).²⁷ Kúkai nejprve musel čekat několik let na povolení k založení nové školy, avšak poté, co na trůn nastoupil císař Saga (嵯峨天皇, *Saga tennó*, 809–823), došlo ke zlepšení Kúkaiovy situace. Císař začal Kúkaie podporovat, a dokonce mezi nimi docházelo k výměně dopisů s poezií.²⁸ Díky této známosti Kúkai postoupil v náboženské hierarchii, čímž získal náskok před svými konkurenty. U císařského dvora uspořádal několik ezoterických obřadů, kterých se kromě dvorské šlechty zúčastnilo několik mnichů ostatních škol.²⁹ Kúkai se rozhodl vyslat mnichy do několika dalších provincií, aby rozšířil své učení, čímž dále vzrostl počet jeho žáků. Kúkai požádal císaře o povolení postavit klášter na hoře Kója, které nakonec získal, a výstavba hlavního chrámu, jenž dostal jméno Kongóbudži, byla započata v roce 819.³⁰

Mezi největší úspěchy Kúkaie patřilo získání povolení k založení pobočky školy Šingon uvnitř císařského paláce v Kjótu, kde se každoročně konaly modlitby za blaho lidu a císařského dvora, mír a bohatou úrodu, což poukazuje na velkou popularitu učení Šingon mezi aristokracií hlavního města.³¹ Dalším významným úspěchem školy Šingon bylo každoroční vysvěcení tří nových mnichů, kteří byli sponzorováni ze státní pokladny.³²

Na těchto příkladech můžeme pozorovat, že již v počátku období Heian dochází k napojení několika buddhistických škol na vládnoucí elity. Během 9. a 10. století dosáhl největšího politického vlivu Kófukudži, čemuž vděčil silnému zastoupení v úřadu pro klášterní záležitosti. Avšak po přestěhování hlavního města do Kjóta byl jeho vliv částečně oslaben tím, že si ostatní školy vytvářely vazby na vládnoucí aristokracii. Tyto vazby byly nezbytné pro následnou proměnu klášterů v bohaté klášterní komplexy.

²⁷ REISCHAUER, E. O. a CRAIG, A. M. *Dějiny Japonska*. 2006. Str. 26.

²⁸ ADOLPHSON, M. S. *The gates of power: monks, courtiers, and warriors in premodern Japan*. 2000. Str. 31.

²⁹ Tamtéž. Str. 34.

³⁰ Tamtéž. Str. 31.

³¹ Tamtéž.

³² Tamtéž.

1.3 Přeměna klášterů na klášterní komplexy

Financování různých obřadů, údržbu klášterů a živobyčí mnichů původně zajišťoval císařský dvůr, na kterém byly kláštery zpočátku zcela závislé. Občas kláštery získávaly dodatečné finance jako odměny za služby u císařského dvora. Ty bývaly velmi štědré a kláštery takto získávaly do svého vlastnictví různé pozemky.³³ Chrámy jako Enrjakudži, Kófukudži a Kongóbudži se snažily získat finanční nezávislost pomocí majetku vyňatého z daňových povinností. Tento majetek byl tvořen především pobočkami klášterů a *šóeny* (vrchnostenskými statky).³⁴

³³ ADOLPHSON, M. S. *The gates of power: monks, courtiers, and warriors in premodern Japan*. 2000. Str. 57.

³⁴ Tamtéž.

Právě šóeny byly velkou příležitostí pro kláštery, jak si zajistit stabilní a nezávislý zdroj příjmů, jelikož klášterní půda byla osvobozena od daní a kláštery měly k dispozici dostatek rolníků.³⁵ Tito rolníci byli z velké části tvořeni zběhy, kteří se v kláštorech snažili najít nové útočiště. Velké množství statků získávaly kláštery také od aristokracie, která tím chtěla získat podporu vlivných mnichů a náboženských institucí, případně zajistit podporu potomkovi, který vstoupil do kláštera.³⁶ Klášter na hoře Kója však stál mimo centrum politického dění a navíc jej roku 994 zachvátil požár, který měl devastující následky. Kjótská aristokracie prosby o rekonstrukci ignorovala, a tak byl komplex obnoven až třicet let poté zásluhou rodu Fudžiwara. K rozkvětu kláštera došlo v 11. a 12. století díky poutím císařské rodiny. Sérii císařských návštěv na hoře Kója započal v roce 1088 císař Širakawa (白河天皇, *Širakawa tennó*, 1073–1087), který poté klášteru věnoval několik statků.³⁷ Tato situace se opakovala i po dalších poutích císařské rodiny, kterých bylo během období Heian a Kamakura (1185–1333) dohromady devět. V podpoře a návštěvách kláštera pokračoval i rod Fudžiwara, což představovalo další zdroj příjmů. Nejen že byl klášterní komplex Kongóbudži-Kasuga kompletně obnoven, ale také se mu podařilo zařadit mezi ostatní elitní kláštery a stát se dominantním klášterem v celé oblasti Jamato.³⁸ Koncem 10. století Enrjakudži započal svou přeměnu na klášterní komplex obsahující svatyně. V období Heian a Kamakura byly k Enrjakudži přičleňovány svatyně

³⁵ VASILJEVOVÁ, Z. *Dějiny Japonska*. 1986. Str. 30–31.

³⁶ ADOLPHSON, M. S. *The gates of power: monks, courtiers, and warriors in premodern Japan*. 2000. Str. 57.

³⁷ Tamtéž. Str. 57–58.

³⁸ Tamtéž. Str. 59.

i kláštery vzdálené od hlavního města, čímž tyto instituce získaly ochranu před daněmi a vládními úředníky. Pro Enryakudži byly tyto přidružené kláštery a svatyně neocenitelnými partnery, jelikož zvyšovaly prestiž hlavního kláštera, poskytovaly lidské zdroje a v případě konfliktu také bojovníky.³⁹ Pobočky klášterů nebyly nezávislými ekonomickými jednotkami, ale spíše by se daly považovat za aktiva hlavního kláštera, který jmenoval vedení a každoročně od nich vybíral daně ve formě rýže a manuální práce.⁴⁰ Opaty samostatných klášterů sice jmenovala vláda, ale podřízené kláštery již spravovaly výhradně centrální kláštery.⁴¹

Mezi přívrženci elitních klášterů a svatyní začal růst počet ozbrojených následovníků, jejichž úkolem bylo ochraňovat majetek kláštera a prosazovat jeho zájmy. Do této různorodé skupiny patřili róninové, žoldáci, ozbrojení mniši nebo mniši-válečníci, pro které existuje označení *sóhei*. A právě tímto fenoménem se budu podrobněji zabývat v následující kapitole.

³⁹ Tamtéž. Str. 61.

⁴⁰ Tamtéž.

⁴¹ McMULLIN, N. *The Enryaku-ji and the Gion Shrine-Temple Complex in the Mid-Heian Period*. Japanese Journal of Religious Studies. 14. vyd. 1987. Str. 168–169

2. Výzbroj, trénink a bojová strategie mnichů-válečníků

Zbroj, zbraně a vybavení mnichů se samozřejmě často individuálně lišilo a postupem času vyvíjelo, ale i přesto si dokážeme vytvořit poměrně přesný obrázek toho, jak typický mnich-válečník asi vypadal. Přispělo k tomu především velké množství dochovaných maleb a vyobrazení těchto bojovníků na svitcích, v historických kronikách a válečných příbězích. Cenným zdrojem informací je Příběh rodu Taira,⁴² ve kterém mimo jiné najdeme podrobný popis mnichů-válečníků včetně konfliktů a bitev, kterých se účastnili.

2.1 Výzbroj mnichů sóhei

Základem tradičního oblečení mnichů sóhei bylo mnišské roucho. Toto roucho oblékají buddhističtí mniši v Japonsku bez výrazných změn i v současnosti.⁴³ Přes roucho se přehazoval černý, hnědý nebo okrový kabátec. Velmi typickou součástí oděvu mnichů sóhei byla pokrývka hlavy, pro kterou se využíval dlouhý kus bílé látky, který byl složený do podoby mnišské kápě. Tato kápě často zakrývala celý obličej mnicha a odhalovala pouze jeho oči, čímž mnichům, kteří se účastnili výtržností nebo protestů, zajistila anonymitu. Na nohou nosili mniši sóhei slaměné sandály *waradzi* obuté přes bílé ponožky s odděleným prstem zvané *tabi*.⁴⁴ Časté byly také dřevěné sandály *geta*, ve kterých bylo velmi náročné udržet rovnováhu a boj v nich si vyžadoval značnou obratnost. Jelikož byli mniši sóhei především bojovníci, tak si přes své mnišské oblečení oblékali i brnění. Mnohdy to byly jen části brnění, které chránily pouze torzo, jindy to byla plnohodnotná zbroj, která se od samurajského brnění *joroi* výrazněji nelišila. Časté byly i případy, kdy mniši nahrazovali svou mnišskou kápi samurajskou helmou *kabuto*.⁴⁵

Podobně jako samurajové i mniši vyráželi do bitvy vyzbrojeni dlouhým mečem *tači*⁴⁶ a dýkou *tantó*⁴⁷. Avšak zbraní, která je se ozbrojenými mnichy spojována nejvíce, je dřevcová zbraň *naginata*. Tuto specifickou zbraň tvoří široká čepel japonského meče a

⁴² V japonštině *Heike monogatari* (平家物語), jedná se o válečný epos ze 13. století, který zachycuje boje o moc mezi rody Taira a Minamoto.

⁴³ TURNBULL, S. *Japanese Warrior Monks AD 949–1603*. 2003. Str. 28.

⁴⁴ Tamtéž. Str. 29.

⁴⁵ Tamtéž.

⁴⁶ Jednalo se o meč používaný především v obdobích Heian a Kamakura, délka tači byla zhruba 80 cm (SATO, K. *The Japanese Sword: A Comprehensive Guide*. 1983. Str. 52)

dlouhá dřevěná rukojeť. Rukojeť naginaty byla vyztužena železem, aby pomáhala vyrovnat váhu zbraně a usnadnila bojovníkům její manipulaci. Díky tomuto vylepšení byli zkušení bojovníci schopni zasahovat nebezpečné rány oběma konci zbraně. Někteří ozbrojení mniši dokonce bojovali vyzbrojeni naginatou z koňského sedla. Profesor Karel Fiala při překladu Příběhu rodu Taira použil pro naginatu výraz *halapartna*, nicméně takový překlad není přesný. Obě tyto zbraně se sice na první pohled podobají, avšak najdeme mezi nimi několik rozdílů. Existuje sice mnoho druhů halaparten, nicméně u všech najdeme tyto společné rysy: násada, bodec, čepel podobná sekyře a na její opačné straně hák sloužící ke stržení jezdce z koně. Stejně tak existovalo několik druhů naginaty, které se lišily délkou a šířkou ostří a jeho zakřivením. Na rozdíl od halapartny však naginata žádný hák ani bodec neměla. Existují i rozdíly v použití těchto zbraní. Halapartna byla používána výhradně pěchotou a to především při obraně proti jízdním jednotkám. Pokud jde o naginatu, můžeme ji považovat za univerzální zbraň, která poskytovala svému majiteli výhodu delšího dosahu než při použití meče. Díky tomu byly naginaty oblíbené i u žen, jelikož ženám pomohly minimalizovat jejich nevýhodu v boji proti mužům. Různé svitky a malby dokládají využití naginaty i japonskými jízdními jednotkami. Pokud bychom chtěli pro naginatu najít evropský ekvivalent, bylo by vhodnější použít jeden z výrazů *kûsa* nebo *gléva*, protože tyto evropské zbraně se svým vzhledem blíží naginatě více než halapartna. Nicméně tyto zbraně nejsou běžnému čtenáři příliš známé, a proto je překlad výrazu naginata jako halapartna přijatelným kompromisem mezi historickou přesností a srozumitelností textu.

Mniši sóhei byli nejen dobří bojovníci v boji na krátkou vzdálenost, ale také mistrnými lučištníky. V rámci cvičení bylo od mnichů sóhei vyžadováno, aby každý den vyrobili alespoň pět nebo sedm šípů.⁴⁸ Pro ostřelování protivníků na delší vzdálenost využívali dlouhého japonského luku a bambusových šípů a také praktikovali *jabusame*, náročnou lukostřelbu ze hřbetu jedoucího koně.⁴⁹

⁴⁷ Dýka o délce 15-30 cm (SATO, K. *The Japanese Sword: A Comprehensive Guide*. 1983. Str. 62)

⁴⁸ TURNBULL, S. *Japanese Warrior Monks AD 949–1603*. 2003. Str. 31

⁴⁹ Tamtéž.

2.2 Bojová strategie

Pokud jde o strategii boje, tak neexistuje mnoho rozdílů, které by mnichy sóhei výrazněji odlišovaly od jiných válečníků japonského středověku. V bitvách pozdního období Heian bojovali podobně jako bojovníci ze šlechtických rodů. Důraz byl kladen především na boje muže proti muži a lukostřelbu za jízdy na koni. Váleční mniši v bitvách často stavěli a využívali barikády, zpoza kterých vystřelovali šípy a zároveň sloužily jako ochrana před početnějšími jízdními jednotkami nepřítele.⁵⁰

Některé z klášterů plnily nejen náboženskou roli, ale v období války i světskou, tedy ochranu před útočníky. Na jedné straně spektra byly kláštery, které na svou obranu rezignovaly nebo ji považovaly za zbytečnou, a na druhém konci spektra bychom našli opevněné kláštery, které dokázaly důmyslně využívat přírodní podmínky a jejich opevnění by sneslo srovnání s hrady feudálních pánů.

2.2.1 Ochranné prvky klášterů narských a heianských škol

U klášterů narských a heianských škol bychom marně hledali trvalé obranné prvky, které by připomínaly hradby, palisády nebo vodní příkopy. Některé z těchto klášterů však byly chráněny přírodními podmínkami, jako byla například výhodná poloha na vrcholku hory nebo husté lesy, které mohly být v případě hrozícího útoku pokáceny větvemi směrem k útočníkům, případně mohly k obraně posloužit navršené klády, které mohly být využity k zavalení postupujících nepřátel.⁵¹ V Příběhu rodu Taira najdeme několik pasáží, které zmiňují použití dočasných obranných prvků během obrany klášterů. Jednou z nich je obrana Miidery (Ondžódži) před jednotkami Tairů:

Dvacátého sedmého dne pátého měsíce⁵² zamířilo k Miideře na deset tisíc vojáků. (...) Také v chrámu Miidera konali přípravy: kopali příkop, stavěli hradbu ze štítů a navzájem svázaných kmenů a pak čekali.⁵³

⁵⁰ ADOLPHSON, M. S. *The Teeth and Claws of the Buddha: Monastic Warriors and Sōhei in Japanese History*. 2007. Str. 80.

⁵¹ TURNBULL, S. *Japanese Fortified Temples and Monasteries 710–1602*. 2005. Str. 23.

⁵² Roku 1180.

⁵³ Příběh rodu Taira. 1993. Str. 178.

Další zmínkou je obrana Nary před jednotkami Tairy no Kijomoriho (平 清盛, *Taira no Kijomori*, 1118–1181). Zde mniši použili jako obranné prostředky val, štítovou hradbu a hradbu z proutí.⁵⁴

Pokud jde o Enrjakudži, neexistují záznamy, že by zde byly použity jakékoli obranné struktury. Turnbull tuto skutečnost vysvětluje určitou dávkou arogance mnichů z Enrjakudži, kteří svůj klášter považovali za ochránce Kjóta a alma mater zakladatelů téměř všech buddhistických škol.⁵⁵ Toto přehnané sebevědomí vydrželo mnichům z Enrjakudži až do roku 1571, kdy byl klášter vypálen armádou Ody Nobunagy, který považoval Enrjakudži za hrozbu při sjednocování země. Opevněné kláštery, které byly schopny odolávat dlouhodobému obléhání, se začaly objevovat až v 15. století u uskupení Ikkó. Těmito kláštery se budu zabývat podrobněji v kapitolách 7 a 8.

⁵⁴ Viz úryvek z Příběhu rodu Taira na straně 27.

⁵⁵ TURNBULL, S. *Japanese Fortified Temples and Monasteries 710–1602*. 2005. Str. 23.

3. Spory uvnitř a vně tradičních škol

Častým způsobem, jakým mniši své neshody řešili, byly protesty v hlavním městě, kdy mniši protestovali u sídla některého z významných rodů nebo u císařského paláce, aby si vynutili rozhodnutí ve prospěch svého kláštera. Při těchto protestech mniši používali nosítka s posvátnými symboly, které měly evokovat hněv některého z místních božstev, a při některých z těchto protestů byli mniši dokonce ozbrojeni. Těmito protesty se budu podrobněji zabývat v následující kapitole. Mniši taktéž často řešili vzájemné konflikty bez pomoci autorit, a tak se stávalo, že mniši vypálili několik budov kláštera svých rivalů. V některých případech dokonce lehl popelem celý klášter.

Problémy s radikalizací a zvýšenou agresivitou mnichů přišly až s postupným štěpením buddhistických škol na frakce. Znamé jsou dvě linie školy Tendai a to linie následovníků mnicha Ennina (円仁, *Ennin*, 794–864) a opoziční skupina následovníků mnicha Enčina (円珍, *Enchin*, 814–891). I přesto, že mezi těmito dvěma frakcemi už od počátku existovalo silné rivalství, opravdové nepřátelství nastalo až v době, kdy se opatem centra školy Tendai, kláštera Enryakudži na hoře Hiei, stal mnich Rjógen (良源, 912–985). Ten často protežoval mnichy Enninovy linie a také se dopustil několika urážek vůči mnichům Enčinovy frakce.⁵⁶ Následné rozepře došly až tak daleko, že se vysoce postavení mniši jednotlivých frakcí začali obklopovat ozbrojenými bojovníky, a budovy na hoře Hiei spojené s jednotlivými frakcemi byly z obav ze žhářství hlídány skupinkami mnichů.⁵⁷ Ovšem ani tato opatření nepomohla a brzy došlo k několika potyčkám mezi mnichy obou frakcí, což vedlo ke spálení více než čtyřiceti budov a chrámů na hoře Hiei. Po tomto incidentu Enčinova frakce horu Hiei opustila a tím z těchto dvou frakcí vznikla Horská linie (*sanmon monto*, bývalá Enninova linie, jejíž členové na hoře Hiei zůstali) a Chrátová linie (*džimon monto*, bývalá Enčinova linie, její členové horu opustili).⁵⁸

⁵⁶ ADOLPHSON, M. S. *Teeth and Claws of Buddha – Monastic Warriors and Sohei in Japanese History*. 2007. Str. 33.

⁵⁷ Tamtéž.

⁵⁸ Tamtéž.

Na počátku 11. století konflikty, do kterých byly zapojeny kláštery, ještě zesílily. V roce 1013 mnich jménem Kaidžu z chrámu Dannon'in na hoře Hiei společně s asi čtyřiceti dalšími ozbrojenci vyzbrojenými meči a luky značně poničil další z chrámů patřících pod klášter Enryakudži. Během svého tažení také zdemoloval několik buddhistických soch a

také spálil svitky obsahující buddhistické sútry. Kaidžu tvrdil, že jeho činy byly motivovány pomstou vůči mnichovi jménem Henkjú, který se jej snažil proklít.⁵⁹ Tento incident představuje značnou změnu oproti šarvátkám a rozbrojům v 9. a 10. století. Skupina vedená Kaidžuem byla totiž plně vyzbrojená a tato skutečnost poukazuje na vznik čím dál více militarizovanějších uskupení uvnitř klášterů. Mniši si zvykli prosazovat své zájmy silou. V tomto období to nebyl jev, který by se projevoval pouze mezi mnichy, ale celospolečenská záležitost. Mnoho frakcí soupeřících o vliv na císařském dvoře si drželo vlastní skupinky trénovaných ozbrojenců, které byly využívány k prosazování osobních cílů. Další střet se odehrál v roce 1081. Mniši z kláštera Enrjakudži se několikrát utkali v menších incidentech s mnichy z chrámu Ondžódži. Musela zde zasáhnout císařská policie, aby bojující strany uklidnila. Na závěr mniši z kláštera Enrjakudži tento konflikt ukončili vypálením většiny budov v komplexu Ondžódži.⁶⁰ V konfliktu Ondžódži a Enrjakudži už nemluvíme o protestech, obstrukcích či rvačkách, nýbrž o opravdovém boji, kde na obou stranách stáli bojovníci vybavených zbraněmi a zbrojemi. Je tedy možné říci, že už se jednalo opravdové mnichy sóhei.

Mezi těmito dvěma buddhistickými centry školy Tendai pak panovalo silné nepřátelství, které se projevovalo v několika dalších bojích trvajících skoro celé 12. století. V roce 1081 se pak odehrál další útok, tentokrát mniši z kláštera Kófukudži zaútočili na klášter Tónomine.^{61, 62} Kromě výše zmíněných bojů mezi kláštery jsou dále známé boje v oblasti hory Kója mezi Kongóbudži a Negorodži a také střety Enrjakudži s Kófukudži. Střety posledních dvou jmenovaných klášterů patřily k těm nejnásilnějším.

⁵⁹ ADOLPHSON, M. S. *Teeth and Claws of Buddha – Monastic Warriors and Sohei in Japanese History*. 2007. Str. 34.

⁶⁰ Tamtéž. Str. 36.

⁶¹ Tamtéž.

⁶² 多武峯妙樂寺, založen roku 678 poblíž města Sakurai (dnešní prefektura Nara).

Jeden z takových sporů vypukl poté, co byl jmenován opatem Kijomizudery⁶³ mnich Ensei, který měl vazby na Enrjakudži. Proto mniši z Kófukudži uspořádali protest před vilou Fudžiwarů, čímž dosáhli toho, že byl opatem jmenován jiný mnich. Reakcí mnichů z Enrjakudži byl útok na Kijomizuderu, při kterém byl klášter značně poškozen. Mniši z Kófukudži žádali pro pachatele přísné tresty, ale dvůr nedokázal v tomto sporu rozhodnout. Mniši obou klášterů se tedy rozhodli vzít spravedlnost do svých rukou, a začali se připravovat na ozbrojený konflikt. 13. dubna 1113 se obě skupiny ozbrojenců

⁶³ 清水寺, klášter podřízený Kófukudži. Byl dokončen roku 778 a nachází se v Kjótu.

vydaly do Kjóta, kde se měly střetnout. K obraně hlavního města byli povoláni Tairové i Minamotové, kterým se nakonec podařilo oběma stranám zabránit vstoupení do Kjóta. Při snaze mnichů z Kófukudži dostat se do hlavního města přišlo o život čtyřicet jejich bojovníků, ale na straně vládních jednotek to byli pouze dva válečníci.⁶⁴ Když se mniši z Enrjakudži dověděli, že jejich protivníci byli odrazeni, poklidně se vrátili zpět na horu Hiei.

Další konflikt mezi oběma kláštery vedl k vypálení Kijomizudery mnichy z Enrjakudži, ke kterému došlo roku 1165. Tato událost je popsána v Příběhu rodu Taira v kapitolách *Spor o vyvěšení nápisů* a *O požáru chrámu Kijomizu*. Příčinou sporu bylo vyvěšení tabulek s pohřebními nápisy do hrobky zesnulého císaře. Existovala tradice, kdy po smrti císaře zástupci klášterů vyvěsili tyto tabulky v hrobce císaře. Umístění tabulek jednotlivých klášterů mělo svá pravidla a v tomto případě mniši z Enrjakudži pravidla porušili tím, že svou tabulku umístili do hrobky před mnichy z Kófukudži. Ti si to však nenechali líbit a tabulku z Enrjakudži rozštípali. Mniši z Enrjakudži to brali jako urážku a zanedlouho vykonali pomstu tak, že vtrhli do kláštera Kijomizudera, což byl klášter podřízený Kófukudži, a zcela jej vypálili. Enrjakudži se poté stal obětí vnitřních sporů mezi učenci a laickými bojovníky.

⁶⁴ ADOLPHSON, M. S. *Teeth and Claws of Buddha – Monastic Warriors and Sohei in Japanese History*. 2007. Str. 39.

Adolphson uvádí, že v Enrjakudži měli nejvyšší postavení učenci, pracovníci na administrativních pozicích měli střední postavení a nejnižší postavení byli laikové a chrámoví služebníci.⁶⁵ Mnišská vojska Enrjakudži však byla tvořena především příslušníky poslední jmenované skupiny, takže pokud došlo k nějakému vnitřnímu sporu, byli tito mniši ve výhodě. Příčinou vnitřního sporu bylo excísařovo rozhodnutí vykonat obřad, který se tradičně konal na hoře Hiei, v Ondžódži. Když se to dozvěděli laikové, začali připravovat útok na Ondžódži. Aby excísař situaci uklidnil, konání obřadu odvolal. I přes zákaz mnichů-učenců laičtí bojovníci pokračovali v přípravě útoku, a proto si učenci na jednání svých druhů stěžovali u dvorské šlechty a vojenských rodů. Stížnost byla vyslyšena a excísař Goširakawa pověřil Tairu no Kijomoriho, aby na rebelující mnichy zaútočil. Na horu Hiei tedy zaútočily dva tisíce jezdců a tři tisíce mnichů, kteří bojovali na straně učenců. Útok však neprobíhal koordinovaně, a tak byl nakonec

⁶⁵ Tamtéž, Str. 41.

laickými bojovníky odražen. V Příběhu rodu Taira je uvedeno, že na straně laiků bojovaly také různé podvratné živly, jako byli lupiči, bandité a piráti.⁶⁶ Po této bitvě dochází k dočasnému úpadku Enrjakudži.

Od 11. století pak situace jen nadále eskalovala a trend využívání mnichů sóhei v konfliktech pokračoval až do konce období Kamakura. Z mnoha historických záznamů je patrné, že probíhaly boje nejen mezi jednotlivými buddhistickými školami, ale i mezi kláštery uvnitř jedné školy, případně mezi mnichy a místními jednotkami vojenské šlechty. Za hlavní příčiny vzniku sporů mezi kláštery můžeme považovat spory o následnictví a jmenování opatů, boj o území a moc nebo privilegia vykonávat prestižní obřady. Za příčiny sporů uvnitř klášterů lze označit názorové neshody, vznik další linie v rámci jedné školy, což často vedlo k odštěpení části duchovenstva od hlavní linie, a následné soupeření o prvenství v rámci stejné školy. Jak lze vidět na sporu Kófukudži a Enrjakudži ohledně jmenování opata, kláštery se nemohly spolehnout na dvůr při řešení vzájemných konfliktů. Kvůli podobným konfliktům bylo nutné, aby si kláštery udržovaly armádu, případně aby měly bojeschopné následovníky. Kláštery se tak do velké míry staly nezávislými. Sám císař Širakawa (白河天皇, *Širakawa tennó* 1073–1087) prohlásil, že jediné, co není pod jeho kontrolu, je tok řeky Kamo, hod kostkou a mnišská vojska.⁶⁷

⁶⁶ Příběh rodu Taira. *O zničení chrámu na posvátné hoře Hi'ei*. 1993. Str. 92

⁶⁷ REISCHAUER, E. O. a CRAIG, A. M. *Dějiny Japonska*. 2006. s. 37.

4. Protesty góso

Jak jsem již zmínil dříve, v minulosti v hlavním městě docházelo k protestům mnichů, které měly přinutit vládnoucí elity, aby rozhodly ve prospěch kláštera protestujících mnichů. Pro tyto protesty existuje v japonštině termín *góso* (強訴, důrazná stížnost), který by se dal volně přeložit jako *protest* nebo *demonstrace*. Příčiny těchto protestů byly různé – nesouhlas se jmenováním nového opata, žádost o potrestání osoby, která nějakým způsobem klášter urazila, výhoda poskytnutá konkurenčnímu klášteru nebo také neochota vládnoucích elit vydat rozhodnutí během sporů mezi kláštery a podobně. Adolphson ve své knize zmiňuje výklad profesora Mikawy, že tyto protesty většinou nebyly násilné, jelikož k vynucení rozhodnutí ve prospěch daného kláštera často stačilo přinést do hlavního města přenosnou svatyni *mikoši* s posvátnými symboly, což dostačovalo k tomu, u místních obyvatel vyvolalo hrůzu.⁶⁸ Tyto posvátné symboly nebyly jednotné, kromě přenosných svatyní se mohlo jednat o větev posvátného stromu, která byla obklopena zrcadly.⁶⁹ Ale v některých případech se mniši uchýlili i k použití zbraní, jmenujme například rok 1369, kdy se ozbrojenci z Enrjakudži střetli s vládními jednotkami a probili se až k císařskému paláci, kde zapálili několik budov.

⁶⁸ ADOLPHSON, M. S. *Teeth and Claws of Buddha – Monastic Warriors and Sohei in Japanese History*. 2007. Str. 16.

⁶⁹ ADOLPHSON, M. S. *The gates of power: monks, courtiers, and warriors in premodern Japan*. 2007. Str. 241-242.

K takovým protestům začalo docházet od poloviny 10. století. K jednomu z prvních protestů došlo roku 987, kdy skupina služebníků⁷⁰ ze svatyně v Ise protestovala proti nevhodnému chování místního provinčního správce. Během tohoto protestu byl využit symbol v podobě větve posvátného stromu.⁷¹ K dalšímu podobnému protestu došlo o dvacet let později, kdy se mniši z Kófukudži spojili se služebníky ze svatyně Kasuga, a společně protestovali ve věci územního sporu týkajícího se zmíněné svatyně.⁷² V roce 1039 tyto první protesty napodobili mniši z Enrjakudži, kteří se rozhodli protestovat v Kjótu u vily Fudžiwary no Jorimičiho (藤原 頼通, 992–1074) aby zvrátili rozhodnutí jmenovat Mjósona (明尊, *Mjóson*, 971–1063), mnicha z Ondžódži, opatem školy Tendai. Ke stížnostem mnichů doposud docházelo tak, že je mniši vyřídili prostřednictvím opata,

⁷⁰ Zde se nejedná o buddhistické mnichy ale o šintoistické kněží, událost uvádím jako precedent pro budoucí protesty.

⁷¹ Tamtéž.

⁷² Tamtéž.

avšak v tomto případě neměli jinou možnost, než opata obejít. Tento protest se tak stal určitým precedentem pro budoucí protesty, kdy mniši své námitky sdělovali přímo rodovému vůdci jednoho z mocných rodů.⁷³

První zaznamenaný protest, během kterého přinesli mniši z Enrjakudži posvátná nosítka do hlavního města, proběhl v roce 1105.⁷⁴ Tehdy se jednalo o protest proti jmenování mnicha z Ondžódži vedoucím přednášky o Lotosové sůtře. Protest probíhal tak, že mniši sestoupili z hory Hiei a spojili se se služebníky ze svatyně Gion, kteří přenášeli posvátná nosítka do Kjógokudži v Kjótu, který patřil pod stejnou svatyni.⁷⁵ Skupina protestujících společně dorazila do místa, kde dvořané pořádali shromáždění a které bylo blízko císařského paláce. Tam protestující zůstali až do doby, kdy dvorská šlechta uznala jejich požadavky. První protest mnichů z Enrjakudži tedy dopadl úspěšně a v následujících letech se stalo využívání posvátných nosítek během protestů poměrně běžnou záležitostí.⁷⁶ Adolphson uvádí, že v případě Enrjakudži dochází po roce 1123 do určité míry ke standardizaci protestů, kdy začala být využívána posvátná nosítka ze sedmi svatyní komplexu Hieša. V tomto roce mniši během protestu požadovali potrestání vazala císaře Širakawy, který v provincii Ečizen napadl služebníky svatyně Hie, a právě při tomto protestu byla použita zmíněná posvátná nosítka. Avšak mniši se tentokrát střetli s vládními jednotkami, které se nosítka nenechali zastrašit, a museli se skrýt ve svatyni Gion.⁷⁷

Protesty góso tedy můžeme považovat jednak za formu komunikace mezi nejlivnějšími kláštery a vládnoucími elitami a z pohledu klášterů také za relativně efektivní způsob vyjednávání a prosazování zájmů. Nutno dodat, že protestující mniši měli určitou výhodu, jelikož vládní ozbrojené jednotky nesměly mnichy zranit, protože se věřilo, že mniši jsou pod ochranou božstev, a útok na posvátná nosítka bylo považováno za zločin. Pokud se některý z vládních válečníků provinil násilím vůči protestujícím mnichům nebo posvátným nosítkům, byl za to vládou potrestán. Často tedy bylo jednodušší protestujícím mnichům vyhovět a tím zabránit šarvátkám mezi mnichy a vládními jednotkami. Protesty góso přetrvaly až do počátku období Muromači (1336–1573).

⁷³ ADOLPHSON, M. S. *The gates of power: monks, courtiers, and warriors in premodern Japan*. 2007. Str. 242.

⁷⁴ Tamtéž, str. 243.

⁷⁵ Tamtéž.

⁷⁶ Tamtéž, str. 244.

⁷⁷ Tamtéž, str. 246.

5. Role klášterů ve válce Genpei a během kamakurského šógunátu

5.1 Role ozbrojených mnichů ve válce Genpei

Během války Genpei (1180–1185), která probíhala mezi rody Minamoto a Taira, sehrály svou roli i mnišská vojska. Rod Taira si nebyl schopen zajistit přízeň žádného z velkých klášterů a chrám Ondžódži dokonce vystoupil proti Tairům v aktu otevřeného nepřátelství. Rod Taira se tedy vzpurná buddhistická centra pokusil potrestat a nechal zničit nejen chrám Ondžódži, ale také Kófukudži a Tódaidži v Naře.⁷⁸ Další, kdo se přímo postavil rodu Taira, byla svatyně v Kumanu. Představený této svatyně, opat Tanzó, vedl své bojovníky proti Tairům a dokonce se podílel se svou flotilou na jejich úplné porážce v bitvě u Dannoury (1185).

Bohatým zdrojem informací o tomto období je Příběh rodu Taira, ve kterém najdeme detailní popisy tehdejších hlavních postav, bitev a událostí. Již na počátku války Genpei se do bojů zapojil klášter Ondžódži (Miidera), a to na straně rodu Minamotů. Minamoto no Jorimasa (源頼政, 1106–1180) vytvořil alianci proti Tairům, ale aby bylo jeho tažení za vládou ospravedlnitelné, potřeboval ještě někoho s nárokem na císařský trůn. Tím se měl stát princ Močihito (以仁王, *Močihito ó*, 1151–1180, druhý syn excísaře Goširakawy), který měl větší nárok na trůn než tehdejší císař Takakura (高倉天皇, *Takakura tennó*, 1168–1180), který byl až sedmým synem Goširakawy a pouhou loutkou Tairů.

Povstání však bylo odhaleno, a tak se princ Močihito musel ukrýt. Dočasným útočištěm se mu stal klášter Ondžódži, který stál na straně Minamotů. Taira no Kijomori vydává na prince Močihita zatykač, a tak mniši z Ondžódži, očekávající útok Tairů, požádali o pomoc kláštery Enrjakudži a Kófukudži. Enrjakudži žádost ignoroval, ale mniši z Kófukudži byli ochotni Ondžódži podpořit. Ti však na pomoc dorazit nestihli. Dochází tedy k bitvě u řeky Udži, kde nakonec vítězí Tairové. Tato bitva je vylíčena ve čtvrté knize Příběhu rodu Taira v kapitole *Bitva na mostě*. Jsou zde zmíněni tři mniši sóhei bojující na straně Ondžódži, jejichž schopnosti působí až nadpřirozeně. Prvním byl Tadžima z Goči'inu:

⁷⁸ ADOLPHSON, M. S. *Teeth and Claws of Buddha – Monastic Warriors and Sohei in Japanese History*. 2007. Str. 66.

Tadžima z Goči'inu tasil z pochvy svůj předlouhý meč a jako jediný se rozjel na most. Na straně Tairů jej pozorovali a volali: „Miřte na něho! Sestřelte ho!“ Nejzdatnější lučištníci vyrovnali do zákrytu ostří svých šípů, odpálili je a ihned napínali tětivy a stříleli. Jejich zásahy hubily vše živé. Tadžima se však bez jediného rozechvění skláněl před vysoko letícími šípy a přeskakoval šípy letící nízko, zatímco šípy letící přímo na jeho hrud' srážel halapartnou.

Dalším mnichem-válečníkem byl Džómjó Meišú, který byl vylíčen jako mimořádně zdatný bojovník v boji s lukem a mečem:

(...) Nato sáhl po pochvě s čtyřiadvaceti šípy, vsunul jeden do luku a odpálil, pak usmrtil dvanáct mužů a jedenáct zranil. V pouzdře nakonec zbyl jediný šíp. Odhodil tedy luk, odepjal pochvu a vše zahodil. (...) Dlouhou halapartnou srazil pět nepřátel, ale při střetu se šestým se mu halapartna zlomila vpůli – zahodil ji tedy. Pak vytáhl meč a počal se bít, ale nepřátel byla velká přesila. Užil všech druhů boje, sekal sem a tam ve stylu „pavoučích nožek“, měnil směr po způsobu „odskakující pěny“, máchal mečem ve směru ramen kříže, obracel se do protisměru ve stylu „prchající vážky“, točil kolem sebe mečem ve stylu „vodního kola“ a mával mečem všemi směry bez výjimky, aby nikde nezůstala skulinka pro útočníka.

Třetím zmíněným mnichem, který bojoval v bitvě u řeky Udži na straně Minamotů, byl mistr Ičirai. Ten byl v boji údajně zasažen třiašedesáti šípy. Jeho zbrojí však proniklo „pouze“ pět šípů, a aby zastavil krvácení, rány si vypálil a poté si oblékl bílou mnišskou kutnu a vzýváje jméno buddhy Amitábhy zamířil na jih směrem k Naře. Přestože na straně Minamotů bojovali tito mniši, jejichž válečnické dovednosti byly popsány jako téměř nadpřirozené, Tairové v této bitvě nakonec zvítězili a nového kandidáta na trůn popravili. Fakt, že mniši z Kófukudži byli ochotni bojovat na straně Ondžódži, nezůstal bez povšimnutí. Tažení proti Kófukudži je popsáno v Příběhu rodu Taira.⁷⁹ Impulzem k tomu, aby Tairové zaútočili, se staly novoroční hry v Kófukudži. Mniši si vyrobili dřevěný míč, kterému dali jméno „Hlava Nejvyššího ministra z Tairů.“⁸⁰ Tento míč následně použili

⁷⁹ Příběh rodu Taira: *Požár chrámu v Naře*. 1993. Str. 213

⁸⁰ Titul Tairy no Kijomoriho.

během novoroční hry⁸¹, čímž Tairu no Kijomoriho urazili. Kijomori tedy vyslal 500 jezdců, aby tomuto chování učinili přítrž. Jezdci dostali instrukce, aby si nepočínali násilně a aby nebyli ozbrojeni. O těchto instrukcích však mniši nevěděli, a tak na jezdce zaútočili, šedesát z nich zajali a popravili, a poté jejich hlavy vystavili na kůly. Tímto aktem mniši Kijomoriho pochopitelně rozzuřili, a proto tentokrát vyslal proti Kófukudži 40 000 jezdců. Obrana kláštera je popsána v Příběhu rodu Taira takto:

Přes sedm tisíc mnichů, chlapce a starce nevyjímaje, si nasadilo přilbice.⁸² Cestu z provincie Jamaširo do provincie Jamato přerušili na dvou místech příkopem a valem (...) Pak postavili štítovou hradbu a hradbu z proutí a čekali. Tairové rozdělili přes čtyřicet tisíc svých jezdců na dva proudy a udeřili na obranná postavení (...) Mniši neměli jízdu – byli to jen pěšáci se zahnutými šavlicemi.⁸³ Vládní vojsko, na koních a vyzbrojené luky, je hnalo před sebou a ze strany na stranu a do slepých uliček. Vojáci ani nestačili napínat luky – pálili ránu za ranou. Mniši se dobře kryli, ale nakonec všichni do jednoho padli.

Z tohoto popisu je zřejmé, že se jednalo spíše o masakr než o bitvu. Ti, kteří uprchli, se pokusili ukrýt uvnitř chrámu, ale Kófukudži byl nakonec zapálen a ti, kteří se ukrývali uvnitř, uhořeli.

⁸¹ Z popisu není jasné, o jakou hru šlo, ale domnívám se, že se mohlo jednat o hru podobnou kopané, jelikož mniši během hry křičeli „Kopni do té hlavy, prašť do ní!“

⁸² Pravděpodobně myšleno obrazně jako příprava do bitvy. Jako pokrývku mniši-válečníci používali především složenou kápi nebo čelenku, není tedy pravděpodobné, že by tak velký počet mnichů vlastnil přilbu.

⁸³ Pravděpodobně se jednalo o naginaty.

Dalším momentem, kdy mniši zasáhli do průběhu války Genpei, byla situace, kdy Kiso no Jošinaka (木曾 義仲, 1154–1184), který bojoval na straně Minamotů, zamýšlel obsadit hlavní město. Jelikož plánoval projít kolem hory Hiei, bylo možné, že by se mu v tom mniši z Enrjakudži snažili zabránit. V Příběhu rodu Taira je uvedeno, že na hoře Hiei pobývaly tři tisíce mnichů. Pokud by se tito mniši spojili s Tairy, mohlo to mít pro Jošinaku nedozírné následky. V Příběhu rodu Taira sice není uvedeno, kolik mužů měl Jošinaka k dispozici a kolik mužů bylo připraveno bránit Kjóto na straně Tairů, ale pokud bychom odhadli síly Jošinaky na 5 000 proti 3 000 na straně Tairů (což jsou počty odpovídající bitvě u Ičiotani,⁸⁴ ke které došlo zanedlouho po obsazení Kjóta), domnívám

⁸⁴ SANSOM, G. *A History of Japan to 1334*. 1958. Str. 298-299.

se, že mniši z hory Hiei by měli velmi dobrou šanci ovlivnit výsledek případné bitvy o Kjóto ve prospěch Tairů, pokud by stáli na jejich straně. Toto si jistě uvědomoval i Jošinaka, a proto se před obsazením Kjóta pokusil získat mnichy z Enrjakudži na svou stranu. V dopise adresovanému opatovi kláštera Jošinaka zdůvodnil své tažení na Kjóto a požádal mnichy o podporu. Po několika dnech Jošinaka dostal kladnou odpověď. Stejně tak se pokusil získat mnichy na svou stranu i Taira no Kijomori, který o dopise od Jošinaky neměl tušení a v dopise adresovanému opatovi označil rod Minamotů za rebely. Jeho dopis však dorazil na horu Hiei několik dní poté, co se mniši již zavázali podpořit Jošinaku. Jak můžeme vidět, oba slavné rody si velmi dobře uvědomovaly důležitost a válečný potenciál ukrývajících se v buddhistických kláštorech a neměly žádné zábrany tohoto potenciálu využít ve svůj prospěch.

5.2 Legendární mnich Benkei

Mnoho mnichů se bojů účastnilo i nezávisle na příslušnosti ke klášterům, mezi tyto patřil pravděpodobně nejznámější sóhei z období války Genpei, legendární společník Minamota no Jošicuneho⁸⁵ (源義経, *Minamoto no Jošicune*, 1159–1189), mnich Benkei (武蔵坊弁慶, *Musašibó Benkei*, ?–1189). Tato postava, která je v japonském folklóru velmi populární, se stala synonymem pro lojalitu a odvahu v boji, což jej odlišuje od většiny mnichů sóhei, kteří jsou vnímáni spíše jako podvratný živel. O skutečném Benkeiovi toho však moc nevíme – víme snad jen to, že trénoval v Enrjakudži a poté se spojil s Jošicunem. Z divadelních a literárních záznamů⁸⁶ se dozvídáme, že mnich Benkei dostal za úkol získat v souboji tisíc mečů, které měly posloužit k výrobě klášterního zvonu. Když se Benkei chystal získat tisící meč od útlého mladíka, kterého nepovažoval za sobě rovného protivníka, byl nečekaně poražen. Ukázalo se, že jeho soupeřem byl Minamoto no Jošitomo, kterému poražený Benkei slíbil oddanost a následoval ho do mnoha bitev ve válce Genpei. Poté, co Jošitomo upadl v nemilost svého bratra, šóguna Joritoma, byla tato dvojice pronásledována a během tohoto období Benkei Jošitomovi několikrát zachránil život. Příběh končí momentem, kdy Benkei zadržuje mnoho nepřátel, aby Jošicune mohl spáchat rituální sebevraždu, a tím si zachoval svou čest. Ačkoli většinu těchto událostí nelze ověřit, v populární kultuře hraje tento příběh důležitou roli i v současnosti.

⁸⁵ Nejmladší syn Minamota no Jošitoma (1123–1160) a bratr Minamota no Joritoma (1147–1199).

⁸⁶ Jmenujme například divadelní hru *Ataka*, která pojednává o cestách Benkeie a Jošicuneho.

5.3 Kláštery v období Kamakura

Období Kamakura je z pohledu buddhismu velmi zajímavé, jelikož se objevili známí reformátoři náboženství, jako byli například Hónen, Dógen, Šinran nebo Ničiren. Došlo také ke vzniku nových nezávislých škol (Pravá škola Čisté země, Ničirenova škola atd.) Průkopníkem byl Hónen (法然, 1133–1212), který založil školu Čisté země, aniž by respektoval zákaz zakládání nových škol bez souhlasu státu a narských škol. Tento zákaz byl později zrušen, čímž se otevřela cesta pro vznik dalších škol. Zavedené kláštery se vznikem nových škol pochopitelně nesouhlasily, protože tyto nové školy považovaly za konkurenci. Například mniši z Enrjakudži a Kófukudži volali po zrušení školy Čisté země a argumentovali tím, že již zavedené školy plní roli ochránce státu, což se o nových školách říct nedá, a tím nové školy stát ve skutečnosti ohrožují.⁸⁷ A nezůstalo pouze u argumentů, zavedené kláštery taktéž využily své ozbrojence, kteří na nově vzniklé školy pravidelně útočili. Tyto konflikty přetrvávaly až do 16. století.⁸⁸

Obecně můžeme říct, že kláštery v období Kamakura prosperovaly. I nadále získávaly odměny za buddhistické obřady a také vlastnily rozsáhlé pozemky. Zemědělství tedy poskytovalo velké příjmy, které klášterům umožnily, aby si zachovaly svou moc a autonomii. Během tohoto období se taktéž velmi rozšířilo učení Šinrana (親鸞, *Šinran*, 1173–1263), Pravá škola Čisté země (浄土真宗, *džódo šinsú*). Toto učení bylo založeno na učení Hónena a získalo si popularitu především mezi vesnickými komunitami. Tyto komunity následovníků Právě školy Čisté země se organizovaly do federací, jejichž centrem byl některý z lokálních klášterů. Tyto federace se stanou v pozdějších staletích natolik početné, že při sjednocování Japonska během období válčících států (1467–1600) představovaly značnou hrozbu.

5.4 Mnišská vojska v období Kamakura

Když se po vyhrané válce k moci dostal Minamoto no Joritomo (源頼朝, 1192–1199), zakladatel kamakurského šógunátu, pokusil se rostoucí bojeschopnost ozbrojených mnichů potlačit. Už v roce 1189 vydal edikt, který zakazoval nošení zbraní mnichům z Enrjakudži. Později jeho příklad následoval i císařský dvůr a v roce 1212 obdobným ediktem zakázal

⁸⁷ McMULLIN, N. *Buddhism and the State in Sixteenth-Century Japan*. 1984. Str. 28

⁸⁸ Tamtéž.

mnichům vyzbrojování obecně.⁸⁹ Mniši ale pokračovali v ozbrojených střetech bez ohledu na jakékoli edikty. Jak císařská policie, tak jednotky šógunátu musely několikrát zasahovat a trestat viníky. Na druhou stranu sám excísař Go-Toba (1180–1239), který byl autorem několika takových ediktů, se během krátké války Džókjú⁹⁰ v roce 1221 dovolával podpory mnišských vojsk z kláštera Enrjakudži.⁹¹

Opět tedy můžeme vidět oportunistické jednání mocenských špiček, které svým nejistým postojem napomohly k dalšímu růstu mnišských vojsk. Edikty nijak výrazně nepomáhaly a často řešily pouze jednotlivé situace a omezovaly pouze jednotlivé buddhistické školy. Vojenská vláda občas přinutila kláštery, aby vydaly písemné sliby, že násilí zanechají, nebudou rekrutovat „hříšné následovníky“ a vrátí se k ideálům svých zakladatelů, ale často dokázaly podobné sliby obejít jednoduše tím, že si najaly bojovníky, pro které žádné mnišské přísahy a ideály neplatily.⁹²

⁸⁹ ADOLPHSON, M. S. *Teeth and Claws of Buddha – Monastic Warriors and Sohei in Japanese History*. 2007. Str. 49.

⁹⁰ Jednalo se o neúspěšný pokus excísaře Go-Toby svrhnout kamakurský šógunát.

⁹¹ Tamtéž, s. 50.

⁹² Tamtéž, s. 51.

6. Konflikt klášterů se šógunátem Ašikaga

Nástupem šógunátu Ašikaga (1336–1573) byla potvrzena dominantní role válečné vrstvy v japonské politice. Původ a tituly začaly být méně důležité než válečnické umění a početná armáda. Tato doba znamenala i příchod velké změny pro ozbrojené mnichy. V klášterech se zvyšoval počet mnichů, jejichž jedinou povinností bylo cvičit a trénovat ostatní k boji. Vládnoucí vrstva válečníků totiž dávala před tradičními školami buddhismu přednost čím dál oblíbenějšímu zenovému buddhismu. To se nelíbilo především klášteru Enrjakudži, a tak roku 1345 mniši podnikli protest v hlavním městě, ale záhy zjistili, že šógunátní vláda se tak snadno vydírat nenechá. Šógun Ašikaga Takaudži pohrozil, že pokud budou jejich protesty pokračovat, sesadí mnichy na nejvyšších pozicích a zabaví jejich majetek. Mniši tentokrát uznali porážku a dočasně od protestů upustili.⁹³

⁹³TURNBULL, S. *Japanese Warrior Monks AD 949–1603*. 2003. Str. 14.

Avšak během následujících dvaceti let dochází k oslabování vojenské vlády vlivem útoků jižního dvora⁹⁴ a roku 1368 se stává šógunem teprve desetiletý Ašikaga Jošimicu(足利 義満, 1368-1394).⁹⁵ Toho Enrjakudži využil a opět obnovil nátlak na šógunátní vládu, aby ukončila podporu zenových klášterů. Záminkou dalšího protestu v Kjótu se stala roztržka mezi Ondžódži a zenovým klášteřem Nanzendži⁹⁶ v roce 1367. Tento klášter byl štědře sponzorován šógunátní vládou a navíc dostal povolení, aby vybudoval mýtnou bránu, což měly ostatní kláštery již zakázáno. Když se touto branou snažil protlačit novic z Ondžódži, došlo k potyčce, při které onen novic přišel o život.⁹⁷ Reakcí Ondžódži bylo vyslání ozbrojenců a zničení uvedené mýtné brány. Následovala stížnost zenových mnichů u šógunátní vlády, která se rozhodla zničit tři mýtné brány Ondžódži a konfiskovat část jeho území. Ondžódži se podařilo získat podporu Enrjakudži a Kófukudži a společně tyto kláštery vznesly stížnost u císařského dvora. Výsledkem bylo dočasné příměří, avšak spory se zenovými kláštery přetrvávaly i nadále. Pomyslný pohár trpělivosti klášterů narských a heianských škol přetekl v momentu, kdy Džózan Sozen, opat Nanzendži,

⁹⁴ V této době existovaly dva císařské dvory, kromě oficiálního (severního) dvora v Kjótu existoval také jižní dvůr v Jošinu, který byl založen císařem Go-Daigem. Období sporů těchto dvorů je označováno jako období Nanbokučó (*jižní a severní dvůr*).

⁹⁵ Takaudžiho vnuk

⁹⁶ 南禅寺, založen 1291 v Kjótu.

⁹⁷ ADOLPHSON, M. S. *The gates of power: monks, courtiers, and warriors in premodern Japan*. 2007. Str. 310.

napsal úvahu o nadřazenosti zenu a navíc nazval mnichy školy Tendai žábami a opičáky.⁹⁸ Opět došlo ke stížnostem u císařského dvora a žádost o ukončení podpory Zenu, avšak tentokrát se vojenská vláda Nanzendži zastala. Tento incident vyústil v protesty v hlavním městě, kde se roku 1369 v krvavé bitvě utkaly síly kláštera z hory Hiei s šógunátními jednotkami. Mnišské armádě se podařilo probít až do císařského paláce a zapálit několik budov. Přestože se šógunátním jednotkám nakonec podařilo mnišskou armádu z paláce vytlačit, mniši pokračovali ve výtržnostech v ulicích Kjóta, a tak šógun musel nakonec ustoupit a uznat požadavky, kterých se Enrjakudži na Nanzendži dožadoval. Taktéž musel uhradit škodu, která byla během bitev způsobena chrámům školy Tendai.⁹⁹

Zde již můžeme vidět oslabování autority šógunátu, které bylo způsobeno boji mezi Severním a Jižním dvorem a vnitřními spory nejvyšších představitelů šógunátní vlády, a toto oslabení se ještě prohloubilo během mongolských vpádů koncem 14. století. Tak, jak upadala moc šógunátu, vytrácela se i prosperita zenových klášterů. Oslabení moci se nevyhnulo ani tradičním narským a heianským klášterům, což způsobil růst moci provinčních vládců. Ti často zabírali vzdálenější území klášterů, případně začali na těchto územích vybírat daně místo zástupců klášterů.

⁹⁸ ADOLPHSON, M. S. *The gates of power: monks, courtiers, and warriors in premodern Japan*. 2007. Str. 310.

⁹⁹ Tamtéž.

6.1 Kláštery v období Muromači

Zdrojem bohatství klášterů v předchozích obdobích bylo zdrojem bohatství klášterů především zemědělství. Kláštery, které vlastnily velké pozemky, si mohly dovolit udržovat armádu, díky které si mohly udržet značnou míru autonomie. V období Muromači se stal novým zdrojem příjmů klášterů obchod. Koncem období Kamakura se v Japonsku objevily skupiny obchodníků a řemeslníků, které začaly vytvářet prosperující městské komunity. V těchto komunitách vznikaly cechy, které svou činnost provozovaly pod ochranou narských a heianských klášterů nebo císařského dvora.¹⁰⁰ Obchodníci těmto institucím na oplátku pomáhaly například s výběrem daní nebo prodejem zboží z odlehlých statků.¹⁰¹ Kláštery nezůstaly pouze u zajišťování ochrany cechů, ale samy byly aktivní v oblasti obchodu. Například Enrjakudži v první polovině 14. století ovládal 80 % všech varen sake a lichvářů v oblasti hlavního města, svatyně Gion vlastnila cech bavlníků a Kófukudži vlastnil prosperující solný cech.¹⁰² Z těchto nových zdrojů příjmů neprofitovaly jen starší kláštery, ale i ty nově vzniklé. Obchod se rozvíjel podél cest, které využívali následovníci nových škol, a hlavní křižovatkou obchodu se stalo Kjóto.¹⁰³

Koncem období Muromači již dochází ke snahám vojenské vlády o omezení moci klášterů. Toho vláda dosahovala několika způsoby – mohla například uvalit daně na aktiva klášterů, omezit vlastnictví půdy pomocí dekretů nebo jmenovala úředníky, kteří na kláštery dohlíželi. Aby vláda omezila vojenskou hrozbu klášterů v Kjótu, zakázala zenovým mnichům, aby si opatrovali zbraně. Došlo taktéž k růstu moci provinčních vládců, kteří začali zabírat odlehlejší pozemky klášterů, a tím kláštery oslabovali. Některým cechům se taktéž podařilo vymanit z vlivu klášterů a také vznikaly nové cechy, které již na klášttech nebyly závislé. Obecně lze tedy říci, že ke konci období Muromači došlo k oslabení moci klášterů a autonomii si udržely jen ty, které si udržovaly dostatečně silnou armádu. Šinranova Pravá škola Čisté země tímto vývojem zasažena nebyla, jelikož nebyla závislá na vlastnictví půdy jako takové, ale zdrojem jejího bohatství byly příspěvky komunit jejích následovníků.

¹⁰⁰ McMULLIN, N. *Buddhism and the State in Sixteenth-Century Japan*. 1984. Str. 32.

¹⁰¹ KAWAI, M. *Shogun and Shugo* In HALL, J. W. a TOYODA, T. *Japan in the Muromachi age*. 1977. Str. 71.

¹⁰² McMULLIN, N. *Buddhism and the State in Sixteenth-Century Japan*. 1984. Str. 31-32.

¹⁰³ HAYASHIYA, T. a ELISON, G. *Kyoto in the Muromachi Age* In: HALL, J. W. a TOYODA, T. *Japan in the Muromachi age*. 1977. Str. 16.

7. Vzestup uskupení Ikkó ikki

Konflikty a demonstrace bez výrazných změn pokračovaly až do chaotického období válčících států, Sengoku džidai (1467–1600).¹⁰⁴ Sengoku džidai bylo obdobím, kdy byla centrální vláda značně oslabená, ale naopak posílila moc regionálních vládců, *daimjó*. Tito daimjóové pak mezi sebou vedli války o území a tím dále destabilizovali šógunovu moc. V této nejisté době se zvýšil počet následovníků Právě školy čisté země, kterou dále popularizoval Rennjo (蓮如, 1415-1499), v pořadí osmý opat kláštera Ótani Hongandži¹⁰⁵ v Kjótu. Právě jemu se podařilo stmelit volné svazky následovníků¹⁰⁶ Právě školy Čisté země. Tyto spolky se nazývaly *ikki* (一揆), což se dnes sice překládá jako *povstání*, avšak původní význam byl *federace* nebo *spolek*¹⁰⁷. Výraz *ikkó* (一向) by se dal volně přeložit jako *jeden cíl* nebo *stejně smýšlení*. Tyto spolky skutečně měly na svědomí poměrně vysoký počet povstání, a tak *ikki* později získalo svůj současný význam. Spolky *ikki*, které byly formovány menšími vlastníky půdy¹⁰⁸, měly původ již ve 13. století a jejich účelem byla ochrana vlastních zájmů před úředníky, které vláda určovala jako dohled nad provinciemi. V období Sengoku džidai se Ikkó ikki stává velmi vlivnou náboženskou organizací v oblasti středního Honšú, a to jak ekonomicky tak i vojensky. McMullin uvádí, že někteří historikové dokonce omezují snahy Ody Nobunagy o sjednocení země právě na konflikt s uskupením Ikkó Ikki, které představovalo vůdčí sílu v lize bojující proti Nobunagovi.¹⁰⁹ Takové výroky mohou jistě působit poněkud přehnaně, avšak považovat Ikkó ikki za sporadická povstání rolníků by bylo chybou. Byly to právě bitvy s Ikkó ikki, při kterých Oda Nobunaga několikrát málem přišel o život, čímž mohl být výrazně ovlivněn tok japonských dějin.

V této kapitole popíši, jak se ze spolků následovníků Právě školy Čisté země stala mocná militantní organizace, dále se zaměřím na armády a povstání tohoto uskupení a v neposlední řadě se budu zabývat fenoménem opevněných klášterů, které jsou charakteristické právě pro uskupení Ikkó.

¹⁰⁴ Za konec období Sengoku džidai lze považovat i rok 1615, kdy byl odstraněn syn Tojotomiho Hidejošiho, který mohl zpochybnit vládu Tokugawy Iejasua.

¹⁰⁵ 大谷本願寺, založen r. 1321 v Kjótu. Nezaměňovat s Išijamou Hondgandži, který se nacházel v Ósace.

¹⁰⁶ Taktéž nazývanými jako *monto* (門徒).

¹⁰⁷ SUGIYAMA S. J. *Honganji in the Muromachi-Sengoku Period: Taking Up the Sword and its Consequences*. The Pacific World: Journal of Institute of Buddhist Studies. 1994. Str. 57.

¹⁰⁸ Tito vlastníci půdy bývají označováni jako dží-samurajové.

¹⁰⁹ McMULLIN, N. *Buddhism and the State in Sixteenth-Century Japan*. 1984. Str. 101.

7.1 Rennjo a šíření víry Pravé školy Čisté země

Rennjo je popisován jako charismatický kazatel a reformátor. Roku 1457 byl jmenován osmým opatem Hongandži a ihned po jmenování do funkce se začal věnovat šíření víry v jižní části provincie Ómi (území dnešní prefektury Šiga).¹¹⁰ Jeho misionářské aktivity spočívaly v šíření učení Pravé školy Čisté země – psal listy, ve kterých popisoval učení srozumitelným jazykem, a ty pak věnoval svým následovníkům.¹¹¹ Těm, kteří byli negramotní, učení vysvětlil osobně. Dále pořádal setkání, kde s účastníky diskutoval a odpovídal na otázky, a rozdával svitky, na kterých byly napsány znaky 南無阿弥陀仏 (namu amida bucu), což byla modlitba *nenbucu*, jejímž opakováním věřící vzývali buddhu Amidu, a tím měli dosáhnout probuzení a znovuzrození v Čisté zemi.¹¹² Velmi efektivní metodou šíření víry byla konverze vedoucích osobností vesnických komunit a ty pak dále šířily víru mezi ostatní obyvatele vesnic.¹¹³ Popularitě učení Pravé školy Čisté země jistě také svědčilo to, že slibovalo probuzení všem bez ohledu na původ, věk a pohlaví, což bylo v kontrastu s doktrínami tradičních škol, podle kterých bylo možno dosáhnout probuzení pouze prostřednictvím časově náročného studia.

¹¹⁰ KUSANO, K. *The Kansho Persecution*. In BLUM M. L. a YASUTOMI S. *Rennyō and the Roots of Modern Japanese Buddhism*. 2006. Str. 83.

¹¹¹ MATSUO K. *A History of Japanese Buddhism*. 2007. Str. 200.

¹¹² Tamtéž, 201.

¹¹³ SUGIYAMA S. J. *Honganji in the Muromachi-Sengoku Period: Taking Up the Sword and its Consequences*. 1994. Str. 62.

S počtem následovníků pochopitelně rostla i moc Rennjoa a Hongandži, což sledovali mniši z Enrjakudži s nelibostí. Aby zdůvodnili útok na Ótani Hongandži, vypracovali obžalobu známou jako *Eizan čódžó* (obžaloba z hory Hiei), ve které byli následovníci Ikkó mimo jiné obviněni ze zapalování posvátných svitků a soch buddhů, a proto byli označeni za nepřátele buddhy a kami.^{114, 115} V lednu 1465 tedy mnišské ozbrojené síly z Enrjakudži zničily Hongandži, ale Rennjoovi se podařilo s několika následovníky uprchnout do provincie Ómi (dnešní prefektura Šiga). Mniši z Enrjakudži se ho tam snažili vypátrat, avšak místním přívržencům Hongandži se je podařilo vyhnat. Útoky Enrjakudži na komunity Ikkó pokračovaly až do května 1465 a přestaly až poté, co se šógunátní vládě podařilo přesvědčit Enrjakudži, aby byly útoky zastaveny. Domnívám se,

¹¹⁴ Výraz kami označuje šintoistická božstva. Mezi ně mohou patřit mimo jiné i přírodní živly nebo duchové zemřelých.

¹¹⁵ KUSANO, K. *The Kansho Persecution*. In BLUM M. L. a YASUTOMI S. *Rennyō and the Roots of Modern Japanese Buddhism*. 2006. Str. 84.

že právě kvůli těmto zkušenostem s Enrjakudži Rennjo cítil potřebu zajistit ochranu komunitám Ikkó, což bylo později příčinou výstavby opevněných klášterů. Aby se Rennjo vyhnul potenciální hrozbě ze strany Enrjakudži, zůstal na cestách až do roku 1471, kdy se dočasně usadil v Jošizaki v provincii Ečizen.¹¹⁶ Do Jošizaki, které bylo původně opuštěné místo, najednou začali přicházet poutníci z okolních i vzdálených provincií, aby naslouchali Rennjoovi, a během několika následujících let se zde vyvinulo prosperující náboženské centrum.¹¹⁷ Roku 1475 se Rennjo těšil tak velkému vlivu, že Enrjakudži již nepředstavoval hrozbu, a tak se vrátil zpět do Kjóta, kde opět obnovil Hongandži.

Obecně lze říci, že se Rennjo snažil o poklidnou koexistenci komunit Ikkó s místními feudály. Roku 1473 vydal seznam jedenácti pravidel pro následovníky, která například zakazovala projevy neúcty k buddhistickým a šintoistickým božstvům, kritiku ostatních náboženských škol a jiné projevy netolerantního chování.¹¹⁸ Následovníci měli taktéž příkázáno respektovat provinční vládce a řádně platit daně. Dále měli zakázáno pokoušet se konvertovat následovníky jiných náboženských škol a otevřeně se hlásit ke své víře.¹¹⁹ Následovníci se měli taktéž vyvarovat konzumaci masa, ryb a alkoholu a provozování hazardu.¹²⁰

7.2 Militarizace Ikkó ikki

S tím, jak rostl počet vesnických komunit, které následovaly Hongandži, rostl také počet konfliktů s místními příslušníky vojenské vrstvy. Ke komunitám Ikkó se taktéž začali přidávat níže postavení samurajové, kteří měli jiné cíle než rolníci, avšak díky stejné víře byli schopni koexistovat ve stejném spolku.¹²¹ Roku 1473 se následovníci Ikkó z provincie Kaga zapojili do sporu o moc mezi správcem provincie Kaga a jeho mladším bratrem na straně správce. Toto spojení však netrvalo dlouho a roku 1488 došlo

¹¹⁶ SUGIYAMA S. J. *Honganji in the Muromachi-Sengoku Period: Taking Up the Sword and its Consequences*. 1994. Str. 61.

¹¹⁷ Tamtéž.

¹¹⁸ WEINSTEIN, S. *Continuity and Change in the Thought of Rennyo*, in BLUM M. L. a YASUTOMI S. *Rennyo and the Roots of Modern Japanese Buddhism*. 2006. Str. 55.

¹¹⁹ Tamtéž.

¹²⁰ Tamtéž.

¹²¹ SUGIYAMA S. J. *Honganji in the Muromachi-Sengoku Period: Taking Up the Sword and its Consequences*. 1994. Str. 62.

k povstání následovníků Ikkó. McMullin¹²² uvádí, že se boje zúčastnilo mezi 100 000 a 200 000 následovníků a šlo tak o jedno z největších povstání Ikkó. Po několika počátečních neúspěších se následovníkům Ikkó se podařilo obklíčit hrad správce, který následně spáchal sebevraždu. Takto získali následovníci Pravé školy Čisté země pod kontrolu území provincie Kaga a toto území ovládali až do roku 1581.

Roku 1489 Rennjo přenechal vedení Hongandži svému synovi Džicunjoovi (実如, 1458–1525). I ten nabádal následovníky Hongandži, aby respektovali světské zákony a vyhýbali se konfliktům s válečnickou vrstvou, avšak sám se roku 1506 nechal přesvědčit, aby poskytl vojenskou podporu zástupci šóguna¹²³ v tažení proti rodu Hatakejama.¹²⁴ Roku 1525 Džicunjo umírá a opatem Hongandži se stává jeho vnuk, Šónjo (証如, 1516–1554). V třicátých letech 16. století se úroveň militarizace následovníků Ikkó dále stupňovala. Roku 1532 Šónjo zaútočil na Kenpondži,¹²⁵ klášter Ničirenovy školy, poté vypálil Kófukudži a vyplenil svatyni Kasuga. Tyto útoky vyvolaly v Kjótu vlnu nevole, a tak spojené síly následovníků Ničirenovy školy¹²⁶ a rodů Hosokawa¹²⁷ a Rokkaku¹²⁸ vypálily Hongandži v Kjótu. Šónjo uprchnul do Ósaky, kde se již nacházel klášterní komplex Pravé školy Čisté země, který původně vznikl kolem poustevny Rennjoa. Tento komplex se nazýval Išijama Hongandži (石山本願寺) a na jeho pozemcích během následujících let vyrostlo prosperující město.¹²⁹

Mezi lety 1570 a 1580 to byl právě opevněný komplex Hongandži, který se stal hlavním centrem spojených sil bojujících proti Odovi Nobunagovi. Velký počet spolků Ikkó se nacházel ve středním Hónšú, a právě tato oblast se později stala cílem sjednotitelských snah Nobunagy. I v provincii Ómi, domovské provincii Nobunagy, mělo uskupení Ikkó mělo nezanedbatelný vliv, a proto lze říci, že konflikt mezi spolky Ikkó a Nobunagou byl vlastně nevyhnutelný.

¹²² McMULLIN, N. *Buddhism and the State in Sixteenth-Century Japan*. 1984. Str. 39.

¹²³ V japonštině se tento titul nazývá *kanrei* (管領). Jednalo se o druhou nejvyšší pozici v šógunátní vládě.

¹²⁴ SUGIYAMA S. J. *Honganji in the Muromachi-Sengoku Period: Taking Up the Sword and its Consequences*. 1994. Str. 64.

¹²⁵ Tento klášter se nacházel ve městě Sakai.

¹²⁶ Jednalo se o školu buddhismu, která kladla důraz na recitaci Lotosové sútry.

¹²⁷ Tento samurajský rod byl spřízněn s rodem Minamotů a někteří jeho členové se v období Muromači stali zástupci šóguna.

¹²⁸ Vojenský rod z provincie Ómi.

¹²⁹ Tato města, která se nacházela na pozemcích kláštera, bývají označována jako *džinaimači* (地内町). Kláštery Pravé školy Čisté země měly nad svými džinaimači zpravidla neomezenou autoritu.

7.3 Výzbroj a bojová strategie bojovníků z uskupení Ikkó

Jelikož byli následovníci Ikkó poměrně nesourodou skupinou, je pochopitelné, že i jejich výbava byla podstatně méně jednotná než výbava původních mnichů sóhei. Jádrem armády pořád tvořilo množství mnichů v bílé kutně ozbrojených naginatou, ale přibyl i značný počet vojáků, kteří se rekrutovali z řad chudých vesničanů a jenž používali zbraně a zbroje, které ukořistili na bitevním poli. Tito branci často využívali zemědělské nástroje překované na zbraně. Zvýšil se i počet jednotek vyzbrojených *jari*, což bylo jednoduché kopí. V armádách uskupení Ikkó sloužilo i velké množství róninů a dále bychom zde mohli najít samuraje nižšího postavení nebo také zběhy z ostatních samurajských klanů.

Někteří mniši-válečníci z uskupení Ikkó se dokonce nebáli začlenit do své výzbroje novinku, kterou do Japonska roku 1549 přivezli Portugalci. Jednalo se o arkebuzy, poměrně primitivní muškety s mechanismem, který využíval doutnákový zámek. Tento mechanismus byl oproti novějšímu mechanismu s kolečkovým zámkem méně spolehlivý, jelikož k výstřelu bylo nutné zapálit doutnák, což bylo během nepřízně počasí problematické. Na druhou stranu, většina tehdejších zbrojí japonských jednotek poskytovala proti palným zbraním jen nepatrnou ochranu, takže při správném použití měly arkebuzy pro nepřítele zničující účinek. Mniši sóhei nejenže arkebuzy využívali, ale sami je byli schopní i vyrábět.¹³⁰

Bojovníci z uskupení Ikkó byli známí díky vlajkám s buddhistickými znaky či hesly, které sebou nosily do bitvy. Mezi taková hesla patřilo slavné *Namu Amida bucú*, což bylo *nenbucú* (vzývání jména buddhy Amidy), které nejčastěji odříkávali stoupenci buddhismu Čisté země a Pravé školy Čisté země. Armáda zobrazovala tyto hesla na svých vlajkách a recitovala je za pochodu. Toto recitování mělo za cíl posílit morálku vlastních jednotek a naopak nahnat strach armádě protivníků.¹³¹ Velitelé z uskupení Ikkó se často spoléhali na vysokou morálku svých vojsk a sílu, která jim dodávala bezmezná víra v buddhu Amidu.

¹³⁰ TURNBULL, S. *Japanese Warrior Monks AD 949–1603*. 2003. Str. 41.

¹³¹ Tamtéž. Str. 56.

Rennjo taktéž začal budovat opevněné kláštery poté, co na Hongandži v Kjótu zaútočili mniši z Enrjakudži, a byl to právě klášter Jošizaki Gobó v provincii Ečizen, který byl jako první z japonských klášterů chráněn trvalými obrannými strukturami. Obrana klášterů byla charakteristická zejména důmyslným využitím terénu, počasí a předem připravených nástrah. To se projevilo především v roce 1573 v jedné z bitev o Nagašimu, ve které následovníci Ikkó porazili Odu Nobunagu.¹³² Kennjo mohl dávat pokyny desítkám tisíc následovníků, aniž by musel s armádou opustit Ósaku a ponechat tak centrum Ikkó zranitelné. Mohl tedy snadno vyvolat povstání následovníků na území ovládaném nepřáteli a stejně snadno mohl povstání odvolat. Následovníci Ikkó si taktéž sami zajišťovali jídlo, oblečení i ubytování a díky tomu nezatěžovali pokladnu Hongandži. Tyto prvky boje se podobají partyzánské válce, a proto se domnívám, že bojovou strategií bojovníků Ikkó lze charakterizovat jako kombinaci obranné strategie a partyzánského boje.

7.4 Opevněné kláštery uskupení Ikkó

¹³² TURNBULL, S. *Japanese Warrior Monks AD 949–1603*. 2003. Str. 57.

Všechny opevněné kláštery uskupení Ikkó měly společného jmenovatele, a tím bylo mistrné využití terénu, ať už se jednalo o mořské útesy, bažiny, vyvýšená místa nebo kombinaci více těchto přírodních podmínek.¹³³ Jak jsem již zmínil dříve, prvním trvale opevněným klášterem byl klášter uskupení Ikkó. Konkrétně se jednalo o klášter Jošizaki Gobó v provincii Ečizen,¹³⁴ který byl dokončen tři měsíce poté, co sem uprchl Rennjo, když byl zničen Hongandži v Kjótu.¹³⁵ Samotný klášter byl vystavěn na vyvýšené plošině, z jedné strany byl chráněn mořským útesem a navíc byl částečně obehnán kamennými zdmi, což představovalo poměrně značný odklon původní Šinranovy myšlenky, že v případě perzekuce je lepší místo opustit.¹³⁶ Jošizaki již připomínal samurajské hrady, které byly označovány jako *jamaširo* v případě umístění na vyvýšeném místě, nebo jako *hiradžiro* v případě umístění na rovném terénu. Když se roku 1475 Rennjo opět vrátil do Kjóta, začal s výstavbou dalšího opevněného kláštera, který nesl jméno Jamašina Mido (taktéž Jamašina Hongandži). Tento klášter byl dokončen o několik let později a stal se novým centrem Pravé školy čisté země. Jak jsem již zmínil dříve, tento klášter byl zničen

¹³³ TURNBULL, S. *Japanese Fortified Temples and Monasteries 710–1602*. 2005. Str. 23.

¹³⁴ 吉崎御坊, založen roku 1471. Dnešní prefektura Fukui.

¹³⁵ TURNBULL, S. *Japanese Fortified Temples and Monasteries 710–1602*. 2005. Str. 8 a 23.

¹³⁶ Tamtéž.

roku 1532 následovníky Ničirenovy školy a bojovníky z rodů Hosokawa a Rokkaku.

Dalším opevněným klášteřem se stal Išijama Hongandži, který časem vznikl kolem Rennjoovy poustevny. Rennjo ve stáří toužil po samotě, a tak si vybudoval poustevnu na dlouhém svahu¹³⁷ poblíž zákrutu řeky Jodo.¹³⁸ Ale i sem za ním přicházeli věrní následovníci, a tak zde časem vyrostl komplex chráněný příkopy a zdmi. Když byl roku 1532 vypálen klášter Jamašina Mido, stal se Išijama Hongandži centrem uskupení Ikkó. Roku 1533 koalice sil, která vyplenila klášter Jamašina Mido, zaútočila i na Išijamu Hongandži, ale útok byl odražen. Tato demonstrace síly Hongandži povzbudila ještě více následovníků Ikkó, aby se sem přestěhovali, a tak kolem opevněného kláštera vzniklo prosperující město. I tato města, která vznikala kolem opevněných klášterů, lze považovat za obranný prvek – ulice byly uspořádány tak, aby postupujícího nepřítele zmátly.¹³⁹ V době útoku Nobunagy byl Hongandži již obklopen sérií hradeb, strážních věží a parkánů,¹⁴⁰ jejichž úroveň byla srovnatelná s jinými japonskými hrady. Mezi lety 1570–1580 byl největším trnem v oku Ody Nobunagy právě Išijama Hongandži.

Oda Nobunaga utrpěl potupnou porážku i u dalšího opevněného kláštera Pravé školy Čisté země, a tím byl klášter Ganšódži,¹⁴¹ který byl součástí série opevnění známých jako Nagašima.¹⁴² Tento komplex se rozkládal na sérii ostrůvků v deltě řek Kiso, Nagara a Ina a byl obklopen bažinami a vysokým rákosím. Kromě standardních prvků opevnění zde následovníci Ikkó dokázali využít přírodních podmínek a do bažin skryli staré vázy a hrnce, které byli pastmi pro kotníky útočníků.¹⁴³ Rákosí taktéž dokázalo zakrýt jednotky obránců i nižší budovy, což stěžovalo prostorovou orientaci útočníků.

¹³⁷ Odtud pochází název města Ósaka, doslova velký svah (大阪)

¹³⁸ TURNBULL, S. *Japanese Fortified Temples and Monasteries 710–1602*. 2005. Str. 9.

¹³⁹ Tamtéž. Str. 27.

¹⁴⁰ Jde o prvek opevnění, který si lze představit jako prostor před hradbami, který je opět chráněn dalším prvkem opevnění, např. zdí, valem nebo palisádou (Ottův slovník naučný, 19. díl, s. 242)

¹⁴¹ 願生寺

¹⁴² 長嶋. Opevnění Nagašima se nacházelo jihozápadně od dnešní Nagoji, avšak přesná poloha není známa.

¹⁴³ TURNBULL, S. *Japanese Fortified Temples and Monasteries 710–1602*. 2005. Str. 30.

8. Tažení Ody Nobunagy proti klášterům

Jak jsem již zmínil dříve, kláštery a mnišská vojska v 16. století představovala překážku při sjednocování oblasti středního Hónšú. Kromě uskupení Ikkó představovaly hrozbu i další kláštery, které si udržovaly armády a stále byly poměrně nezávislé (např. Enrjakudži nebo Negorodži). Některé z klášterů taktéž podporovaly nepřátele Ody Nobunagy, ať již skrytě nebo otevřeně, a proto byl konflikt klášterů a Nobunagy v podstatě nevyhnutelný. Naopak existovaly kláštery, které se nacházely zcela mimo zájem Nobunagy, jelikož nepředstavovaly žádnou hrozbu. Jednalo se například o zenové kláštery, které sice v první polovině období Muromači prosperovaly díky podpoře šóguna, ale na druhou stranu ona provázanost s vojenskou vládou zabraňovala tomu, aby se zenové kláštery osamostatnily.

Postup Nobunagy vůči klášterům se často lišil. Na jednu stranu často používal vojenskou sílu, aby si podmanil kláštery, které neuznaly Nobunagovu nadřazenost, a v některých případech se Nobunaga zachoval obzvláště krutě (viz útok na horu Hiei). Jindy zase projevil poměrně vysokou míru shovívavosti po kapitulaci nepřítele (viz obléhání Išijamy Hongandži) a upustil od jakékoli odvety. Na druhou stranu Nobunaga udržoval přátelské vztahy s několika mnichy z kjótských klášterů, které využíval jako prostředníky při jednání s císařským dvorem, ostatními daimjó a náboženskými institucemi.¹⁴⁴ Není cílem této práce popsat celý průběh Nobunagova tažení za sjednocením Japonska, a tak zmíním pouze nejvýznamnější střety Nobunagy s kláštery a stručně uvedu okolnosti, které k těmto střetům vedly.

8.1 Útok na horu Hiei

¹⁴⁴ McMULLIN, N. *Buddhism and the State in Sixteenth-Century Japan*. 1984. Str. 87.

Počátek konfliktu Enrjakudži a Nobunagy lze spatřit již v roce 1569, kdy Nobunaga zkonfiskoval část pozemků kláštera, což zapříčinilo, že se Enrjakudži později přidal na stranu koalice bojující proti Nobunagovi. V této koalici spolupracovaly mimo jiné rody Asai, Asakura, Mijoši, Rokkaku, Saitó, klášter Hongandži a šógun Ašikaga Jošiaki.¹⁴⁵ Když roku 1570 Nobunaga porazil rody Asai a Asakura u Sakamota, přeživší našli útočiště na hoře Hiei. Nobunaga varoval zástupce Enrjakudži, aby se do sporu nevměšovali, avšak setkal se s mnišskou neústupností – Enrjakudži i nadále posiloval vztahy s koalicí nepřátel Nobunagy.

¹⁴⁵ Tamtéž. Str. 145.

Poté, co Nobunaga v září 1571 opět zaútočil na armádu rodu Asai v provincii Ómi, zamířil s 30 000 muži k hoře Hiei. Mniši se nejprve snažili uplatit Nobunagu zlatem a stříbrem, ale neúspěšně. Ráno 30. září započal onen nechvalně známý útok na horu Hiei. Nobunaga nejprve vypálil město Sakamoto poblíž hory Hiei, ale velká část jeho obyvatel našla úkryt na vrcholku hory. Nobunaga nařídil svým mužům, aby vytvořili kruh kolem celé hory a postupující směrem vzhůru vypálili všechny budovy a pobili vše živé.¹⁴⁶ Do večera byl Enrjakudži vypálen a následujícího dne Nobunaga vyslal své střelce, aby pronásledovali ty, kterým se podařilo uprchnout. Všechny zajatce nechal Nobunaga popravit, a to včetně žen i dětí.¹⁴⁷

Otázkou je, proč Nobunaga postupoval v případě Enrjakudži tak krutě. Důvodů mohlo být hned několik – krátce před rokem 1570 byl Nobunaga ve svých vojenských aktivitách poměrně neúspěšný, a tak mohla roli sehrát frustrace. Dalším důvodem mohl být záměr zastrašit nepřátele, případně pomsta za spojenectví s rody Asai a Asakura. Ať už byly Nobunagovy důvody jakékoli, bývá právě tento útok uváděn jako příklad Nobunagovy krutosti.

8.2 Tažení proti Nagašimě (1571–1574)

Jak jsem zmínil v předchozí kapitole, Nagašima se nacházela na bažinatém území a následovníci Ikkó zde mistrně využili přírodních podmínek a kolem Nagašimy skryli různé pasti. V únoru 1571 Nobunaga pověřil dva ze svých vazalů prvním útokem na Nagašimu, avšak útok skončil katastrofou.¹⁴⁸ Roku 1573 již vedl útok Nobunaga osobně a tentokrát plánoval použít k útoku arkebuzy. Jenže v momentu útoku začalo náhle pršet, a tak se staly arkebuzy nepoužitelnými, jelikož využívaly doutňákového zámku. Naopak následovníci Ikkó udrželi své arkebuzy v suchu a jakmile déšť ustal, podnikli protiútok, během kterého jedna z kulek jen těsně minula Nobunagu.¹⁴⁹ Nobunagovi se podařilo dobýt Nagašimu o rok později, kdy si počkal na suché počasí a příhodné povětrnostní podmínky, a celý komplex vypálil.¹⁵⁰

¹⁴⁶ TURNBULL, S. *Samurai Warfare*. 1996. Str. 147.

¹⁴⁷ Tamtéž.

¹⁴⁸ McMULLIN, N. *Buddhism and the State in Sixteenth-Century Japan*. 1984. Str. 108.

¹⁴⁹ TURNBULL, S. *Japanese Fortified Temples and Monasteries 710–1602*. 2005. Str. 52.

¹⁵⁰ Tamtéž.

8.3 Obléhání Išijamy Hongandži (1570–1580)

První útok, který vedl Nobunaga na Hongandži v roce 1570, skončil neúspěchem. Nobunagovy jednotky byly zaskočeny nočním útokem následovníků Ikkó, kteří využili hromadné palby z arkebuz, a tak se Nobunaga musel stáhnout.¹⁵¹ Roku 1576 se Nobunaga pokusil o další útok. Tentokrát se mu podařilo překonat jednu z vnitřních hradeb, ale během boje byl postřelen a nakonec se musel opět stáhnout. Hongandži mohl dlouhou dobu odolávat obléhání zejména díky zásobování z moře, které měl na starosti rod Móri. Nobunaga se pokusil o námořní blokádu, avšak ta skončila neúspěchem. Aby Nobunaga zásobování Hongandži zastavil, pověřil jednoho ze svých vazalů výrobou lodí se železnými pláty. Ty byly následně vybaveny děly a jejich posádka byla vyzbrojena mušketami.¹⁵² Tyto lodě již dokázaly zničit loďstvo rodu Móri, a tak bylo zásobování Hongandži přerušeno. Roku 1580, kdy byly zásoby Hongandži z velké části vyčerpány, Kennjo nakonec kapituloval. Samotná kapitulace proběhla bez krveprolití, čímž Nobunaga projevil velkou míru shovívavosti, uvážíme-li osud mnichů z Enrjakudži. Porážkou Hongandži Nobunaga zasadil následovníkům Ikkó tvrdou ránu a zbytky ozbrojenců Ikkó o několik let později porazil Nobunagův nástupce Tojotomi Hidejoši. Ten roku 1584 taktéž dobyl Negorodži, poslední klášter mnichů-válečníků, a tím byla vojenská hrozba klášterů definitivně zažehnána.¹⁵³

¹⁵¹ TURNBULL, S. *Samurai Warfare*. 1996. Str. 144.

¹⁵² HALL, J. W. *The Cambridge history of Japan Volume 4*. 2006. Str. 54.

¹⁵³ TURNBULL, S. *Samurai Warfare*. 1996. Str. 151-152.

9. Závěr

Ve své práci jsem se pokusil objasnit původ a vývoj fenoménu mnichů-válečníků v souvislosti s vývojem sekulárního vlivu buddhistických škol od příchodu buddhismu do Japonska až do 16. století. Taktéž jsem se pokusil objasnit, jak kláštery a jejich armády ozbrojenců ovlivnily běh japonských dějin. Mohu konstatovat, že míra, jakou kláštery a jejich ozbrojenci japonské dějiny ovlivnily, není zanedbatelná.

Představa ozbrojených následovníků náboženství, které je obvykle vnímáno jako mírumilovné, vyvolává pocit nesouladu. Když jsem se ptal několika Japonců na to, jak vnímají sóheie, téměř shodně je dotazovaní označili za rebely a živly podřívající autoritu vlády. Avšak na základě této práce jsem došel k závěru, že aby si kláštery dokázaly udržet jistou míru nezávislosti na sekulární moci, musely si udržovat bojeschopné armády, ať už byly složeny ze sóheiů, ozbrojených chrámových služebníků, žoldáků nebo kombinace těchto bojovníků. V opačném případě by byl majetek klášterů snadným cílem pro jakoukoli skupinu ozbrojenců. Dle mého názoru je tedy nutno pohlížet na japonské mnichy-válečníky bez předsudků a vnímat je v rámci historického kontextu.

Pokud jde o horské askety jamabuši, nepodařilo se mi prokázat jejich organizované zapojení do bojů. Přestože jeden z mých zdrojů¹⁵⁴ uvádí, že se mniši jamabuši zapojili do bojů na straně císaře Go-Daiga, jsem vůči tomuto zdroji skeptický, jelikož autor považuje termíny *sóhei* a *jamabuši* za synonyma a navíc jsem v jeho díle objevil několik faktických chyb. Jiné zdroje uvádí, že v mnišských armádách mohli být přítomni jednotlivci z řad mnichů jamabuši.

¹⁵⁴ RATTI, O. a WESTBROOK, A. *Secrets of the Samurai: The Martial Arts of Feudal Japan*. 2011. Str. 251-257.

Anotace

Jméno autora:	Vítězslav Vyličil
Název fakulty:	Filozofická fakulta – Katedra asijských studií
Název práce:	Japonští mniši-válečníci
Vedoucí práce:	Mgr. Dita Nymburská, Ph.D.
Počet stran:	48
Počet znaků s mezerami:	73 446
Počet příloh:	0
Klíčová slova:	sóhei, mniši-válečníci, Ikkó ikki, buddhismus, Japonsko

V této bakalářské práci se autor zabývá japonskými mnichy-válečníky. Popisuje původ a vývoj fenoménu mnichů-válečníků v souvislosti s vývojem sekulárního vlivu buddhistických škol od příchodu buddhismu do Japonska až do 16. století. Cílem práce je zachytit roli klášterů a jejich ozbrojených následovníků v dějinách Japonska.

Abstract in English

This thesis examines the phenomenon of Japanese warrior-monks. It describes the origin and development of warrior-monks on the background of the secular influence of buddhist schools in the period between the 6th century and the 16th century. Aim of this thesis is to describe the role of monasteries and its armed followers in the Japanese history.

Keywords: sohei, warrior-monks, Ikko-ikki, buddhism, Japan

Seznam použité literatury

Anon. *Příběh rodu Taira* 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1993, 477 s. ISBN: 80-204-0361-2

ADOLPHSON, M. S. *The gates of power: monks, courtiers, and warriors in premodern Japan*. 1. vyd. Honolulu: University of Hawai'i Press, 2000, 456 s. ISBN 0-8248-2334-6.

ADOLPHSON, M. S. *The Teeth and Claws of the Buddha: Monastic Warriors and Sōhei in Japanese History*. 1. vyd. Honolulu: University of Hawai'i Press, 2007, 212 s. ISBN 978-0824831233.

BLUM, M. L. a YASUTOMI, S. *Rennyō and the Roots of Modern Japanese Buddhism*. 1. vyd. New York: Oxford University Press, 2006, 298 s. ISBN 978-0195132755.

HAYASHIYA, T. a ELISON, G. *Kyoto in the Muromachi Age* **In:** HALL, J. W. a TOYODA, T. *Japan in the Muromachi age*. Berkley a Los Angeles: University of California Press, Ltd., 1977. s. 15-36. ISBN 0520028880.

HALL, J. W. *The Cambridge history of Japan Volume 4*. 6. vyd. Cambridge: Cambridge University Press, 2006, 812 s. ISBN 0-521-22357-1.

KAWAI, M. *Shogun and Shugo*. **In:** HALL, J. W. a TOYODA, T. *Japan in the Muromachi age*. Berkley a Los Angeles: University of California Press, Ltd., 1977. s. 15-36. ISBN 0520028880.

KUSANO, K. *The Kansho Persecution*. **In:** BLUM M. L. a YASUTOMI S. *Rennyō and the Roots of Modern Japanese Buddhism*. 1. vyd. New York: Oxford University Press, 2006, s. 83-96. ISBN 978-0195132755.

MATSUO, K. *A History of Japanese Buddhism*. 1. vyd. Kent: Global Oriental ltd., 2007, 264 s. ISBN 1905246595.

McMULLIN, N. *Buddhism and the State in Sixteenth-Century Japan*. 1. vyd. New Jersey: Princeton University Press, 1984, 442 s. ISBN 0-691-07291-4.

McMULLIN, N. *The Enryaku-ji and the Gion Shrine-Temple Complex in the Mid-Heian Period*. Japanese Journal of Religious Studies [online] 14. vyd. Nagoja: Nanzan University, 1987. s. 161-184. Dostupné online: <http://www.jstor.org/stable/30233981>.

Ottův slovník naučný: Ilustrovaná encyklopedie obecných znalostí. Praha: Argo, 1997–2000. 28 sv. díl 10 a 19. ISBN 80-7203-179-1 a ISBN 80-7203-249-6.

REISCHAUER, E. O. a CRAIG, A. M. *Dějiny Japonska.* 2. vyd. Praha: Lidové noviny, 2006, 476 s. Dějiny států. ISBN 97880710651352.

SANSOM, G. *A History of Japan to 1334.* 1. vyd. Stanford: Stanford University Press, 1958, 464 s. ISBN 9780804705257.

SATO, K. *The Japanese Sword: A Comprehensive Guide.* 1. vyd. Tokio: Kodansha International, 1983, 210 s. ISBN 0870115626.

SOLOMON, M., *The Dilemma of Religious Power: Honganji and Hosokawa Masamoto.* Monumenta Nipponica [online]. 33. vyd. Tokio: Sophia University, 1978, s. 51–56. ISSN 00270741. EISSN 18801390. Dostupné online: <https://www.jstor.org/stable/2384255>.

SUGIYAMA, S. J. *Honganji in the Muromachi-Sengoku Period: Taking Up the Sword and its Consequences.* The Pacific World: Journal of Institute of Buddhist Studies [online]. 10. vyd. Berkley: Pacific World Journal, 1994. s. 56-74. Dostupné online: <http://www.shin-ibs.edu/documents/pwj-new/new10/PW2-10.pdf>

TURNBULL, S. *Japanese Fortified Temples and Monasteries 710–1602.* 1. vyd. Oxford: Osprey Publishing Ltd., 2005, 64 s. ISBN 1-84176-826-0.

TURNBULL, S. *Japanese Warrior Monks AD 949–1603* 1. vyd. Oxford: Osprey Publishing Ltd., 2003, 65 s. ISBN 978-1-84176-573-0.

TURNBULL, S. *Samurai Warfare* 1. vyd. Londýn: Arms and Armour Press., 1996, 158 s. ISBN 1-85409-280-4.

VASILJEVOVÁ, Z. *Dějiny Japonska.* 1. vyd. Praha: Svoboda, 1986, 603 s. ISBN 25-088-86.

WEINSTEIN, S. *Continuity and Change in the Thought of Rennyō.* In: BLUM, M. L. a YASUTOMI, S. *Rennyō and the Roots of Modern Japanese Buddhism.* 1. vyd. New York: Oxford University Press, 2006, 298 s. ISBN 978-0195132755.